

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

PAUL VON MARTENS

OMSORG

NOVELLER

OMSORG

Paul von Martens

OMSORG

Noveller

Sahlgrens förlag Ab

*Boken har utgivits med stöd
av FILI/Delegationen för den
svenska litteraturens främjande.*

ISBN 978-951-9016-92-4

Tryckt i Estland 2012

Innehåll

Alexandras fel	7
Avlyssnat	13
Fader Vilhelm	19
Kristen	51
Hembiträdet	57
Namnet	63
Omsorg	69

ALEXANDRAS FEL

Då han en kall vinterdag efter en tremilafärd genom snötyngda skogar klev ner från lastbilens flak, öppnade butikens dörr och steg in, vek alla kunder därinne undan. Där var folk som om hela byn var på uppköp. Alla trängde ihop sig i det mest avlägsna hörnet. Också handelsman gömde sig i hopen.

Det fanns ingen han kunde tilltala där han stod vid kassa-apparaten och lade sin korta inköpslista på den tomma disken. Han såg sig omkring, men ingen ville ha med honom att göra. Ingen mötte ens hans blick.

Eftersom han inte fick någonting uträttat gick han tomhänt tillbaka till bilen. Chauffören klev ut ur värmen i sin hytt och gick för att handla det de behövde. Pojken fick klättra tillbaka upp till sin plats på flaket. Och allt var helt och hållet hennes, Alexandras, fel.

Det stora krigsfängeläger som de kom från omfattade sex byar och hyste civila kvinnor med barn, men också några kvinnor i uniform. Det mesta i lägret var

obekant för pojken som bara kommit för att hälsa på sin far några dagar under jullovet. Fadern var något-slags tjänsteman, bland annat tolk, hos lägerledningen. Hans bostad bestod av ett rum i en barack i lägrets mitt.

Varje morgon kom Tanja och Alexandra, två fångar i tjugoårsåldern, för att städa i baracken medan pojken ännu låg och drog sig. De roade sig med att med teckenspråk och enstaka finska ord berätta hårresande historier för honom om vad som skulle ske när kriget väl var över och segern vunnen. De visste hur det skulle gå för de ryska soldater som tagits till fånga, de hade själva sett vad som hänt med dem som efter vinterkriget återvänt från finska fångläger.

Tanja och Alexandra berättade för den vantrogna pojken att soldaterna fick var sin pistol laddad med ett enda skott och kommenderades därefter för uppställning på två led med ansiktena vända mot varandra. Flickorna ställde sig nu på samma sätt framför pojken och den ena tryckte, i brist på pistol, sitt pekfinger mot den andras hjärta och förklarade att just såhär var krigsfångarna uppställda och väntade på ordern att skjuta. När så officeren ropade ETT! TVÅ! TRE! sköt alla sitt enda skott och föll döda eller döende till marken.

- Och hur kommer det att gå för er när kriget är slut, frågade pojken.
- Precis på samma sätt, sade Tanja.
- Absolut, sade Alexandra, det är alldeles rätt åt oss!

Det var väl trevligt för flickorna att skrämman pojken och ruska om hans oskyldiga föreställningar om kriget. Varje morgon fick han höra nya berättelser för att på det sättet få honom att inse de segrande ryska truppernas makt och totala hänsynslöshet.

- Varför skall ni två skjuta varandra, frågade han.

- Därför att vi lät oss tas till fånga, svarade de. Så gör ingen riktig rysk soldat.

- Men tänk om den ena inte skjuter! Då är ju den som skjutit en mördare och har dessutom dödat en vän som skonade henne!

- Vi kommer båda att skjuta, försäkrade Tanja och Alexandra med en mun - leende och till synes glada över att få klämma åt en finsk officerspojke med exempel från krigets hårda verklighet.

Det fanns inte mycket för honom att fördriva tiden med i fånglägret. Under sysslösa dagar drog han omkring på vägarna, men mötte sällan någon som det gick att tala med. Ibland kunde fadern ta honom med till byarna om kvällarna, men det gav inte heller mycket. Det enda minnesvärda hände när fadern tog honom till bastun tillsammans med ett par officerskamrater. Det var omöjligt för honom att sitta med på laven eftersom karlarna inte kunde hejda sin lust att ösa vatten på stenarna så att temperaturen blev outhärdlig. Visaren på termometern strax under taket darrade som på en bils hastighetsmätare medan den segade sig upp mot 120 grader. Det blev för mycket för pojken, han tumlade ut och ställde sig i den öppna dörren som vette

mot vinterskogen för att dra andan. Där stod han tills hans uppmärksamhet väcktes av att det plötsligt blev tyst inne i bastun. Inga röster hördes, inget fräsande från bastustenarna, ingen slog längre med björkkvasten. Han öppnade dörren. De två officerarna satt livlöst hopsjunkna på laven, som om de somnat i den ställningen. De hade förlorat medvetandet. Fadern satt med armbågarna stödda mot räcket runt ugnen och rörde litet på huvudet och gjorde någotslags tecken som kanske betydde att han hade vunnit kampen om vem som tålde mest.

Pojken hjälpte fadern ut i den kalla snön där han kvicknade till så mycket att han insåg att också de två andra snabbt måste fås ner från laven. Tillsammans bar de ut de besegrade hjältarna och placerade dem sittande på trappan med fötterna i snön.

Något annat spännande hände inte under juldagarna. Pojken gick och hängde längs vägarna och fick ibland följa med någon transport till matsalarna ute i byarna. Chaufförerna kände igen honom och vinkade när de körde förbi.

En gnistrande kall dag stannade en av lastbilarna och föraren frågade om pojken ville åka med till affären i kyrkbyn. Det ville han gärna. Han fick lov att klättra upp på flaket och blev tillsagd att hålla i sig ordentligt i tavräcket kring förarhytten.

De hann inte köra många hundra meter förrän bilen blev tvungen att stanna då en kvinna i typisk rysk mantel och toppluva med röd stjärna i pannan ställde sig mitt på vägen med utbredda armar. När bilen stan-

nade började hon skälla ut föraren som lät pojken stå halvnaken uppe på flaket mitt i smällkalla vintern. Hon skrek åt honom att hoppa ner. Och hon tog av sig manteln, drog den på pojken och knäppte den ända upp till halsöppningen. Hon drog också sin toppluva med den röda stjärnan över huvudet på pojken och knöt den under hakan. Sedan hjälpte hon honom upp på flaket igen, gav honom en dask i baken och traskade vidare i bara klänningen. Efter ett tiotal meter vände hon sig om och vinkade.

Senare, i affären i kyrkbyn, där alla drog sig undan honom och vägrade att betjäna honom, förstod han att allt var Alexandras fel.

När jullovet var slut och han skulle resa hem, ville både Alexandra och Tanja skriva en hälsning i hans lilla dagbok.

Alexandra skrev en dikt på ryska om Volgas väldiga flöden med en önskan om att pojken - om han någon gång i en lyckligare tid läste texten - skulle minnas henne som skrev sitt namn i dagboken: "*Krigsfången Alexandra Vasilivna Konnova, 26/XII 41*".

AVLYSSNAT

- Det sägs att det är ganska vanligt att en kvinna har svårt i relationen till sin mor, sade Johan Fredric när han hade tömt den sista koppen kaffe och ville söka sig ut på verandan för att röka.

Jag följde med honom, glad över att själv ha sluppit tobaken.

- Kvinnor har alltså ofta en stökig relation till sina mödrar, fortsatte han, men män kan också ha det. Till exempel jag.

Han slog sig ner och började stoppa sin pipa. Kvällsolen bländade oss i springorna mellan tallarna, som den förvandlat till svarta penseldrag i det intensiva ljusskenet.

- Hur mycket röker du, frågade jag.

- Sju-åtta pipor om dagen när jag är ensam. Den här är den nionde i dag och det är ditt fel.

- Vad tänkte du berätta om din mor?

- Det var under kriget. Mina syskon var i Sverige. Mamma och jag var evakuerade till en tom prästgård

i mellersta Finland, inte långt från den stad där min far gjorde sin militärtjänst som kökshjälp. Han hade konsekvent under början av kriget vägrat att ta vapen och kökstjänsten var nu ett av de många försöken att knäcka hans moståndskraft.

Johan Fredric fick fyr i sin pipa och såg sig om efter en askkopp där han kunde lägga tändstickan. Jag sträckte fram handen. Han såg forskande på mig, men lät sedan stickan falla i min näve.

- Alltså, fortsatte han, en kväll när jag hade ställt skidorna ordentligt mot husväggen och steg in i hallen märkte jag att mamma just lade på telefonluren. Hon vände sig mot mig och sade: "Pappa berättade att de har hotat skjuta honom om han inte tar vapen." Vad sade du till det, frågade jag. "Huvudsaken är att du följer ditt samvete", löd hennes svar.

Johan Fredric fingrade på sin pipa medan han med blicken granskade om jag verkligen hade hört vad han berättade.

- Blev din far skjuten, frågade jag.

Han svarade inte. Vi såg några män stryka förbi alldeles nära vår strand i en stor trollingbåt med ställningar för många spröt som släpade drag efter sig. Det var igen några av de förgelseväckande välbärgade dumma idioterna som finkammade hela skärgården på fisk, som de sedan kanske kastade bort.

- Jag var faktiskt tvungen att slå mig ned med läxorna, fortsatte Johan Fredric. Jag skidade sex kilometer till skolan borta i samhället varje dag och hade det verkligen tufft. Eftersom jag i Helsingfors

hade hunnit mycket längre i tyska än den klass jag gick i under evakueringen, fick jag läsa tyskan några klasser högre upp. Och där fanns bara flickor. Alla pojkar var ute i kriget. Jag satt i första pulpetraden för att jag skulle få vara litet i fred, beskyddad av lärarens blickar, men ändå nöp flickorna mig bakifrån, petade på mig och gjorde det svårt för mig. Jag räddade mig så fort jag kunde ner till min egen klass. Flickorna ville tydligen uppleva med mig det som beskrevs i vår tyska bok: "Max ist verzweifelt, sein Bleistift ist verschwunden!" Haha. - Jag tror att man skall akta sig för flickor som lever i en helt karlfri miljö. De är farliga.

- Det är klart att de är, sade jag. Man kan bli gift till exempel.

Vi lät tystnaden tala en lång stund och följde istället med blickarna trollingbåten som med sina ställningar och spröt var på väg mot nästa udde för att förstöra sommarkvällen för andra människor.

- Lever din mor ännu, frågade jag.

- Nej. Det är länge sedan hon gick bort...

Johan Fredric tystnade. Jag förstod att han behövde minst en pipa till för att komma fram till det han egentligen ville berätta. Jag gick in efter något som kunde tjäna som askkopp, plåtlocket från en karamellburk.

- Tack, sade han och och grävde i byxfickan efter en annan snugga, en kort och tjock en.

- Man röker faktiskt mera när man umgås, sade han och började stoppa den nya pipan ömt och omsorgsfullt.

Måsarna dök från hög höjd och pilade skriande förbi nära vattenytan. Om de ropade på varann eller hotade, vem vet?

Johan Fredric fortsatte:

- En kväll ringde telefonen igen och jag steg upp från köksbordet för att svara, men mamma hann före. Jag stannade i dörren och gav akt på henne. Hon var mycket fåordig. Jag hörde knappt ett ord av vad hon yttrade med ganska låg röst. Men det viktigaste hörde jag i alla fall: "Axel", sade hon, "huvudsaken är att du följer ditt samvete". Vad betyder det, frågade jag efter samtalet. Mamma gick förbi mig utan att stanna, sade bara att nu hade översten själv hotat med att pappa blir skjuten i morgon om han inte tar vapen. Några veckor senare fick vi meddelande om att pappa var död. Mamma kramade mig hårt, men sade ingenting till förklaring eller tröst. Hon ringde en bekant begravningsbyrå i Helsingfors och bad vännerna där att sköta om transporten och alla arrangemang kring jordfästningen, som skulle ske i stillhet. Hon orkade inte tänka på någon bjudning för släktingar och vänner som säkert skulle infinna sig, men också den detaljen skötte troligen begravningsbyrån.

Johan Fredric reste sig och såg ut mot havet och avrundade halvt viskande:

- Jag minns bara att jag stod vid graven alldeles förlamad och att ingen talade med mig.

- Försökte du inte stöda din mamma, undrade jag. Eller var du förbittrad på henne?

- Man kan inte säga till en människa som befinner

sig i en sådan situation som pappa då, att han skall hålla fast vid vad samvetet bjuder oberoende av vad som händer!

- Hur kunde din mor göra det, frågade jag.

- Det förstår jag inte, svarade Johan Fredric.

- Men de trodde båda på Gud. Kanske det var orsaken?

- Menar du att de kanske tänkte att Gud skulle ingripa och rädda honom bara han inte svek?

- Jag vet inte, medgav jag. Men samvetet är ju Guds röst. Han kan också ändra sitt budskap till en människa. Då sviker hon inte om hon själv handlar på ett annat sätt. Talade du aldrig om sådana här saker med din mor?

- Nej, vi talade aldrig om det som hänt. Men hon fortsatte att ensam besöka graven, svarade Johan Fredric.

- Du tror alltså att hon älskade din pappa?

- Hon älskade och beundrade honom gränslöst, men jag tror ändå att hon gjorde fel.

- Menar du det?

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is too light to transcribe accurately.

FADER VILHELM

"Fader Vilhelm" fick tacka Solveig för den höga titel som många i församlingen börjat använda, till att börja med kanske halvt på skämt. Hon hade en dag kommit in på kansliet och frågat efter Fader Vilhelm och efter det hette han så bland sina arbetskamrater.

Hon hade gjort honom till sin förtrogna allt sedan skriftskoletiden och nu som teologiestuderande fortsatte hon att ha honom som någotslags mänsklig och andlig förankring. Om hon annars inte träffade honom så mötte hon honom varje onsdag vid morgonmässan i församlingens huvudkyrka. Det var en handfull människor som samlades där och Fader Vilhelm var nästan alltid den som förrättade gudstjänsten med en känsla för det heliga som blev gemensam för alla som samlades vid altaret.

En gång efter Stilla mässan då Fader Vilhelm hade burit ut kalken och patén till sakristian och där tackat Gud för nattvardens gåva och fått hjälp med att klä av sig mässkruden, bytte han några ord med kyrkvakt-

mästaren medan han tog på sig överrocken. Sedan gick han tillbaka ut i kyrkan för att avlägsna sig den vägen. Till sin förvåning såg han Solveig stå ensam kvar väntande på honom. Han gav henne en lätt kram och de gick tillsammans ut på kyrktrappan och bedövades nästan av den höstliga morgonens starka trafikbrus.

- Fader Vilhelm, sade hon, jag har någonting som jag måste berätta för dig och jag är rädd att du kommer att bli mycket ledsen.

Han stod stilla på trappan inväntande vad hon kunde ha att säga. Hon tycktes ha svårt att komma fram med det.

- Det har blivit klart för mig, sade hon, att jag ändå skall bli präst...

Han teg för att hon skulle kunna fortsätta om hon hade något mer att säga. Hon vände sitt ansikte mot honom och granskade snabbt hans fasta, alltid lugna ansikte. Hon såg bara vänskap.

- Och... sade han för att låta henne fortsätta, men det gjorde hon inte.

- ... varför skulle jag bli ledsen på dig när du har gjort ett stort personligt beslut?

Hon teg och de började gå ned för trappan.

- Alla vet ju, sade hon, att dethär är en stor sak för dig, att det för dig bara är män som kan vara präster.

De steg ut i trafikbruset och följde med strömmen in mot stadens centrum. Samtal var omöjligt att föra och de gick tillsammans i riktning mot universitetet, hon kansket till någon föreläsning, han till "Ellas Café",

där han varje onsdagsmorgon brukade inta det morgonmål som han andra dagar åt hemma. Den lilla fastan före mässan hade han lagt sig till med redan under studietiden, då ett par kamrater med högkyrkliga och liturgiska intressen hade visat honom på denna viktiga vardagsgudstjänt.

Då Solveig och han skulle skiljas åt tog han ett fast grepp om hennes arm och sade att han ingalunda hade blivit ledsen på henne och att han gärna återkommer till saken någon gång när det passar henne.

- Nog har du ju sett att jag klarat mig bra med de två kvinnliga präster jag har som arbetskamrater, Karin och Ulla.

När Vilhelm steg in på kansliet var han som vanligt en aning försenad. Onsdagsmorgonens lilla medarbetarkonferens var inte ett strikt möte utan helt enkelt en sammankomst där man gick igenom vad som var på gång under veckan och i närmaste framtid. Prästerna, musikerna, ungdoms- och barnarbetarna och diakonissan slog sig ner runt det stora runda bordet och småpratade medan de väntade på att sammanträdet skulle börja.

Denna dag var allt ovanligt. Kanslibiträdet kom in och snarare slängde än lade ett ganska stort paket på bordet.

- Vad är det, frågade Vilhelm.

- Fråga Axel, sade hon.

Axel, ungdomsledaren lade armarna i kors över bröstet och lutade sig tillbaka på stolen.

- Det är boxningshandskar, sade han.

- Nej, nu går det för långt, sade Karin, den ena av de kvinnliga prästerna.

Vilhelm lutade sig framåt, sträckte sin hand mot paketet, men lät det vara.

- Det är mycket underligt, sade han till Axel. När jag har förklarat för dig så bra jag någonsin kan att jag är mot något, så tycker du, Axel, att jag har förklarat att jag är för det. När jag har sagt nej så tydligt jag någonsin kan, så tycker du att jag har sagt ja. Märkligt.

Axel gungade litet med överkroppen där han satt och mumlade till svar.

- Inte förstod jag att det var så allvarligt.

- Hördu Axel, sade Karin, vi har alla försökt förklara för dig att det är olämpligt att uppmuntra till våld i församlingens ungdomsarbete.

- Så är det, sade diakonissan Anna-Greta, som var en allt annat än mild typ.

Kantorn satt också han med armarna i kors över bröstet och började gnola. Melodin var okänd. Han flydde in i musikens värld. Kaplanen Börje Lind reste sig och gjorde sig något ärende till kansliet. Han försvann alltid när det brände till. Det var hans uppfattning om kristendom, det gällde att vara fridsam.

Pastor Ulla, som Vilhelm ibland kallade henne, reste sig också och lyfte paketet med boxningshandskarna på ett sidobord, så att man kunde ta itu med dagens möteslista. Det stora ärendet var vilka verksamheter som skulle bedrivas under den kommande reparationen

av församlingens utrymmen. Tonen i nästan alla beskrivningar av det besvärliga läget var riktad, om inte mot så i alla fall till kyrkoherden. Men Vilhelm hade något att berätta.

- Nu på förmiddagen kommer en ingenjör från församlingarnas fastighetsbyrå hit. Han skall lägga fram ett förslag till hur den svenska och den finska församlingens viktiga utrymmen kunde disponeras under de nio månader som renoveringen av den stora gemensamma fastigheten genomförs. Vi kommer också att gå igenom arbetets omfattning, tidsplaneringen och hur de tillgängliga utrymmena kan fördelas. Det här kommer nog att ta hela min förmiddag. Efter lunchen har jag reserverat ordentligt med tid för en person som vill tala om jordfästningen av en nära anhörig.

- Jag igen, sade Karin och vinkade med handen som hon hade lärt sig i folkskolan, funderar på att byta jobb. Har du tid för mig?

När kanslidagen, men inte arbetstiden, var slut knackade Karin på kyrkoherdens dörr. Kaplanen Börje som brukade sitta i genomgångsrummet hade redan gått för dagen. Vilhelm gick för att öppna.

- Stig på, sade han. Jag anade att det var du.

- Har du ett sjätte sinne? sade hon och skrattade.

- Det sjätte sinnet får man automatiskt när någon kommer med så hemska hotelser som du. Men stig in nu så får vi prata i lugn och ro. Vilken är orsaken till att du vill lämna oss?

- Det är du som är orsaken, sade Karin. Fader Vilhelm själv.

Vilhelm gick till sin plats bakom det stora skrivbordet. Karin satte sig i stolen för besökare och drog den närmare skrivbordet så att hon kunde luta armbågen mot det och stöda hakan i handen.

- Är jag odräglig, frågade han.

- Nej, tvärtom, sade hon. Du är jättetrevlig, men det som finns innerst i dig är mycket påfrestande. Din uppfattning om dig själv nämligen...

- Menar du att jag tror att jag är bättre än jag är?

- Nej, inte alls. Nu handlar det om min respekt för dig och respekten för mig själv. Om jag vill kunna högakta både dig och mig, så får jag lov att öka avståndet mellan oss.

- Jag förstår, sade Vilhelm. Vad är det som har gjort det här aktuellt just nu?

- Den nya kyrkvaktmästaren. När jag i söndags behövde hjälp med skruden bistod han mig, men han sade också att han visste att kyrkoherden inte ville att de kvinnliga prästerna skulle klä sig i en skrud som är en påminnelse om Jesus. Du var som vanligt inte i kyrkan, så du såg inte att jag förrättade hela högmässan i min svarta ämbetsdräkt. Vad sägs om det, Fader Vilhelm?

- För det första vill jag inte bli kallad fader om någon gör det på allvar. För det andra har jag inte gett några anvisningar i den här riktningen åt vaktmästarna.

- Jag tror dig, sade Karin. Men folk kan avläsa dig utan att du klär allt i ord. Och jag har avläst dig tillräckligt. Av respekt för din innersta bild av din identitet som präst och av respekt för min övertygelse

om min kallelse går jag min egen väg. Jag har redan kontaktat biskopen. Du vet att jag alltid kommer att tycka om dig och anse att du har fel, men det får du gärna ha så länge ditt samvete tillåter det.

- Du är litet rå mot mig, Karin.

- Det är jag inte alls, sade Karin och skrattade, men du är inte van vid att vara den som får höra saker. Du är van att vara subjektet, det som talar och säger det som andra skall ta emot och bearbeta. Nu får du vara så god och börja bearbeta det jag har sagt.

Vilhelm reste sig bakom sitt skrivbord.

- Karin, du vet att jag gillar dig. Jag har glatt mig över att vi har varit arbetskamrater och det blir ledsamt när du faktiskt går din väg.

- Jo, sade hon. Ledsamt blir det för oss båda, men vet du vad vi kan tänka på då? Att också den fattiga har sin heder.

Han såg förvirrad ut och undrade över var hans och var hennes heder låg, vad det var som för dem båda var så omistligt.

Vilhelm var såpass illa berörd av samtalet med Karin att han dröjde sig kvar en god stund i sitt tjänsterum, tillbakalutad i sin bekväma skrivbordsstol. Han visste att han inte hade förlorat en vän, tvärtom. Det var vänskapen som gjorde sådana samtal som de just fört möjliga. Han hade ingen lust att säga eller göra någonting som hon kunde uppfatta som ett slag i ansiktet.

Han skrev ett mejl till kollegan Ove, som var en av de ledande i Societas Confessionis och sekreterare där.

Hej Ove

Du fick mig för en tid sedan att lova hålla ett anförande vid sällskapets årskonvent. Glöm det. Jag tar tillbaka mitt löfte av orsaker som du skulle förstå mycket bra om jag trodde mig ha rätt att nämna dem. Du får ta mig på orden. Jag varken kan eller vill.

Tuus Ville

Hemma berättade han om sina upplevelser på jobbet. Hustrun Ingid kommenterade inte konflikten mellan honom och hans kvinnliga medarbetare. Hon lyssnade tyst och sade liksom i förbigående att han ju väl kände till vad hon ansåg. Ja, visst kände han till att hon ansåg att han hade totalt fel, men det gick honom inte till sinnes. Trots att de hade så olika grundåskådning hade de, enligt honom, ändå ofta rätt tillsammans.

- Tillsammans har Karin och jag rätt, sade han till hustrun. Som par står vi för värdefulla ståndpunkter.

Hon såg förvånad på honom.

- Nej. Så är det inte. Du har faktiskt helt fel den här gången och det får du ensam bära ansvaret för.

Han smålog vänligt och reste sig från sin bekväma stol. Hon fortsatte sin lilla återhämtningspaus efter jobbet och gick till sin egen arbetshörna.

Hade det kommit något mejl? Det hade det. Det var Ove som svarade:

Ville

Du är för sent ute. De personliga kallelserna till konventet med bifogat program är redan sända. Ditt anförande kommer att vara av största betydelse, för att inte säga nödvändigt nu då bekännelsetrogna präster ofta utsätts för ett så hårt tryck. Du själv har ju en mycket aktad ställning ända sedan den liturgiska förnyelsens glansdagar.

Sorry, alltså. Du får lov att hålla fast vid ditt löfte om ett litet anförande under titeln Identitet och gemenskap.

Pax et bonum.

Tuus Ove

Nåja, Vilhelm hade många veckor på sig, så han kunde låta saken vila. Förr eller senare skulle han komma på vad han gärna och med övertygelse skulle kunna säga inför skaran av ganska kompromisslösa försvarare av vad de såg som fundamentala, grundläggande strukturer och uttryck för kyrkans liv. Även om han hade stränga krav på sig själv som talare, inte minst därför att han hade svårt att uthärda dåliga prestationer från en talarstol, gav han sig för en gångs skull lugn och ro med sina förberedelser.

Tiden gick med administrativ ledning av församlingen, med byråkratiska ärenden och sociala ansvarstaganden och alla dop, vigslar och begravningar som han

mer än gärna åtog sig att förrätta för att få dela den kristna trons gåva med gamla och nya bekanta.

Men också den bästa kan bli alldeles hemblind, i synnerhet när man som Vilhelm hade så många olika slags ansvar och åtgärder som upptog hans uppmärksamhet vid vilken tidpunkt som helst. Knappt hade han talat med ett par om deras förestående vigsel när han kallades till ett sjukhus. En för honom obekant kvinna ville träffa just honom.

När han steg in i rummet där hon låg ensam, hälsade hon honom med vaken blick och ett leende.

- Tack pastorn, för att ni kom! Jag tyckte att vi borde träffas så ni vet vem det är ni jordfäster...

- Jaha, sade Vilhelm, så ni tänker dö med stövlarna på?

- Just det, svarade hon.

Vad som vidare avhandlades i det rummet känner endast Gud till. I sin ständiga upptagenhet med ärenden av mycket personlig art och helt opersonliga byråkratiska åtaganden märkte Vilhelm kanske inte sådant som mången trogen kyrkobesökare hade observerat och fäst sig vid, nämligen att man aldrig såg kyrkoherden delta, ens som besökare, i högmässor som förrättades av de kvinnliga prästerna. Och "flickorna", som han ibland kallade sina kolleger, nämnde aldrig att de skulle ha saknat honom vid sina gudstjänster.

Onsdagens stilla mässa vilade i praktiken alltid på honom. För honom själv hade emellertid hans hållning blivit allvarligt ifrågasatt av Karin då hon varslade om sitt kommande avsked.

Den unga studentskan Solveig fortsatte att varje vecka komma till den lilla nattvardsgemenskapen. Han kunde känna att hon inte tog avstånd från honom, trots att hon själv ville bli präst.

En morgon gav han henne ett tecken att hon skulle vänta på honom efter mässan. Hon stod med frågande blick vid trappstegen ned från altarrundeln när han kom från sakristian.

- Du minns väl att du för en tid sedan berättade att du tänkte bli präst, sade han inledningsvis.

Hon nickade.

- Jag tycker att det är ett fint beslut, sade han.

Hennes ansikte strålade plötsligt av glädje.

- Tack, fader Vilhelm!

- Säg inte fader, sade han avvärjande.

En lördagskväll på väg hem från en förrättning råkade han, när han passerade församlingshuset, se att det lyste i kansliet. Han bar nycklarna i fickan, så det var lätt att förverkliga impulsen att sticka sig in och ta reda på vad som pågick.

Han fann kansliet tomt, men i mötesrummet satt Ulla och arbetade. Hon såg upp från sina papper och hälsade.

- Jag kom hit för att få jobba i fred med min predikan. Barnen blir ju så jätteintresserade av vad jag håller på med så snart jag stänger dörren om mig till arbetsrummet där hemma. Jag har familjegudstjänst i morgon. Kommer du? Dum fråga förresten. Du kommer ju aldrig till kyrkan när du är predikoledig. Någon

kan naturligtvis tycka att det är underligt..

- Jag kan nog komma, svarade Vilhelm. Jag kan hjälpa dig med liturgin.

- Den vill jag själv hålla. Det är så underbart att höja händerna vid altaret och tacka och prisa Gud och be för just det som under den kommande söndagen är särskilt viktigt. Sätt dig bland föräldrarna och barnen så att de förstår och känner att de är viktiga för församlingen. Bli en sådan fadersgestalt för dem som du ju gärna vill vara!

Vilhelm lämnade gudstjänstfrågan, funderade ett ögonblick och frågade:

- Har du hört någonting närmare av Karin?

- Vi vet ju alla att hon tänker sluta.

- Jo, men orsaken?

- Vi upplever dig som väldigt vänlig och samtidigt mycket kränkande. Stryk skulle du ha, men det får högre makter sköta om!

Vilhelm skrattade när han stängde den tunga ytterdörren efter sig och gick ut i gatuvimlet. Dessa fantastiska flickor som höll fast vid att de var präster, och det på fullaste allvar! Han rentav älskade dem, och det med stor värme.

När det var bara ett par dagar kvar till Societas Con-
fessionis konvent, ringde Vilhelm till sin vän Ove och ställde honom inför faktum. Någonting hade hänt som gjorde det otänkbart för honom att hålla det utannonserade föredraget, men Vilhelm lovade att ta på sig hela ansvaret för den plötsliga programändringen vid

kvällssamlingen första dagen.

- De kommer att förstå, försäkrade han.

Ove var förstummad. Det var någonting i Vilhelms röst, någonting av den gamla auktoriteten från högkyrklighetens dagar, som gjorde att han inte protesterade.

- Men då måste du verkligen själv ta ansvaret på dig, inskräpte Ove.

- Det lovade jag ju att jag gör, sade Vilhelm.

Societas Confessionis konvent hölls i en nedlagd prästgård några mil från huvudstaden. De förenade uppbyggelsesällskapen som stod bakom det lilla konferenscentret kallade platsen för Himmelsberget.

Vilhelm slogs genast av den vänliga anda som tycktes råda i hela sällskapet. Ove presenterade honom för personer han inte tidigare hade mött, och varje krets som han lotsades in i uttryckte antingen med leenden eller ord sin glädje över att se honom.

Så småningom sökte folk sig till sina sittplatser och det var kanske ett femtiotal som rymdes vid långborden, där det var bekvämt att göra anteckningar och vid behov bläddra i Skriften.

Efter ingångspsalmen och genomgången av följande dags förändrade program gav Ove ordet åt Fader Vilhelm, som han kallade honom. Vilhelm steg lugnt fram och väntade medan folk rättade till sina anteckningsblock och småpratade. När det äntligen blev tyst lyfte han sin högra hand.

- Kära vänner, jag har något mycket litet att säga er. Sådär litet..., sade han och knäppte med fingrarna en

hård och tydlig knäppning.

Han såg leende ansikten och förvånade miner framför sig. Och några deltagare vände sig irriterade till grannen med någon kommentar.

- Den här knäppningen, som var så obetydlig att bara ett fåtal av er hörde den, liknar det som hänt inne i mig. Jag satt där hemma och funderade på, jag minns inte vad, men plötsligt reagerade mitt medvetande. Helt oförberett blev det ljus som en klar dag inne i mig. Jag insåg att jag har haft fullkomligt orätt i frågan om kvinnliga präster. Hela min tidigare övertygelse var som borttvättad!

Tre personer som satt rakt framför Vilhelm reste sig, plockade ihop sina papper, trängde sig förbi de andra vid samma bord och tågade ut utan att bevärdiga honom en blick. Till vänster i salen uppstod också rörelse och en viss trängsel. Där var det tydligen lättast att komma direkt ut.

De flesta i salen satt ändå kvar och så långt han kunde se fanns där många med allvarligt upmärksamma ansikten. Vilhelm lät sig inte beröras av oron i salen. Han stod kvar för han hade ännu någonting att säga:

- Plötsligt blev jag avklädd och naken... Hela den osynliga prästskruden som gett mig en viktig religiös uppgift och ställning i livet var totalt försvunnen. På ett ögonblick!

Två personer började samtidigt ställa frågor.

- Är det så att du påstår att det överhuvudtaget inte finns ett prästämbete i den kristna kyrkan? frågade den ena.

- Inte vill du väl förneka att alla kristna, enligt Nya Testamentet, är präster? sade den andre och höll Skriften högt över sitt huvud.

- Jag förnekar inte att alla kristna, män och kvinnor, är präster, sade Vilhelm, men vad det innebär får ni själva försöka uttrycka. Jag tänker inte gå in på teologiska utvärderingar. Jag hade bara ett ärende: Jag ville säga att jag inte kan hålla mitt föredrag i morgon därför att jag har blivit omvänd! Jag har blivit frälst, befriad från en kvävande frågeställning som ingenting har att göra med den kristna verkligheten.

- Och vilken är den? genmälde Ove, som vänligt leende ställde sig bredvid Vilhelm för att rädda kvällen och gemenskapen.

- Den är Hans vänskap med oss och vår vänskap med Honom och med varandra, svarade Vilhelm och satte sig.

Men det fanns flera som inte ville släppa fader Vilhelm så lätt. Ute i hallen trängde de sig på honom när han gick till garderoben för att hämta sina ytterkläder. Den vänliga anda som hade glatt honom vid ankomsten var inte försvunnen, men den var nu allvarlig och påträngande.

En äldre kvinna kom helt nära, nästan som om de varit ensamma och alla andra närvarande utan betydelse.

- Hur kommer det sig att du gick så hårt ut - med buller och bång, om jag får säga så - när vår kyrka började viga kvinnor till präster. Det var inte småsaker du sade!

- Jag vet inte om vi skall bry oss så mycket om min person, sade Vilhelm.

- Det handlar mera om andra än om dig.

- För det första levde jag inte i ett andligt tomrum då utan som ung präst i en fin tradition. På den tiden fanns det en liturgisk väckelse, den kallades också högkyrklig. Jag var helt betagen av skönheten, värdigheten och helgden i gudstjänsterna och jag upplevde prästens centrala roll.

Trängseln omkring dem tätnade och andra ville också ha ett ord med i laget.

- Räckte inte Bibeln som grund för dig?

Vilhelm såg inte vem som frågade, men han försökte svara.

- Inte hittar du i Nya Testamentet någon bild av en kristen präst. Ingen av Jesu vänner var eller blev präst i förhållande till de andra i gemenskapen. Prästen, den speciella människan mellan gudomen och vanligt folk, kan du hitta nästan var som helst i religionernas historia, det är fråga om en religiös gestalt, men inte till sitt ursprung kristen.

Ove trängde sig fram och hjälpte Vilhelm på med överrocken.

- Kan du tänka dig att ta en dam med dig till stan i din bil? Annars måste hon vänta en timme eller så på bussen.

- Det är klart det. Vem gäller det?

- Mona har någonting som hon måste sköta om i morgon.

- Det är självklart att hon får komma. Det skall bli

riktigt trevligt.

- Det tror jag också, sade Ove. Jag undrar bara vad hon tänker om den här kvällen.

Vilhelm hjälpte sin passagerare med att fästa säkerhetsbältet och sade några välkomnande och omhändertagande ord. Oves fru hörde ju till vänskapskretsen, så han kunde köra avspänt utan några förpliktelser att konversera eller vara underhållande. Egentligen var han närmast i behov av att bara få vila i själva köran-

det.
- Det måste ha varit tufft för dig ikväll, sade hon.
- Jag vet inte, svarade han.
- Lade du märke till Ulrik och Kristina Ax?
Han skakade på huvudet.

- De grät, sade hon. Det vill säga de satt kvar när de andra lämnade salen. Kristina torkade sina tårar medan Ulrik stirrade sammanbitet rakt fram. Jag slog mig ner på en tom stol bredvid dem. Kristina sade att det var förfärligt att just du, som har varit en sådan klippa, skulle svika och förneka Herren såsom du gjorde i kväll...

Vilhelm körde vidare utan att visa någon reaktion. Båda teg ganska länge. Vägen var starkt upplyst, kvällstrafiken måttlig och krävde ingen särskild uppmärksamhet. Det kändes naturligt att köra hundra kilometer i timmen, på tryggt avstånd från de framför varande bilarna i filen.

- Efter ditt framträdande ikväll tror jag att jag kan säga en sak, fortsatte Kristina. Du gjorde någonting som kan ha betydelse också för andra.

Han kastade en snabb, frågande blick på henne.

- Du klädde av dig det som har varit din själs trygghet och plötsligt stod du där, bara du, Vilhelm. Du har ända sedan din studietid behövt prästrollen för din identitet och nu var den försvunnen. Men du dog inte av det. Du är ju kvar! Och allt är kvinnoprästernas förtjänst. De kunde inte längre rymmas i den praktfulla dräkt som du hade ärvt från religionernas museum. Plötsligt försvann det som hade gett dig auktoritet. Du stod där. Jag såg ju att det var du. Livslevande! Men vad tänker du nu säga åt dina kvinnliga kolleger på arbetet? Jag vet vad du kommer att säga: "Kära kolleger, från och med nu är pastor Petterson varken mer eller mindre präst än ni." Stämmer det?

- Stämmer.

På måndagsmorgonen gick Vilhelm till kansliet som vanligt. Han hade förrättat högmässan i församlingens huvudkyrka och där sett sina kvinnliga kolleger vid nattvardsbordet. Han ångrade att han inte hade bett dem assistera vid nattvardens utdelning, men det hade han ju aldrig tidigare heller gjort.

I kansliet var allt som vanligt. Bitrådet hälsade vänligt och glatt, men inne i hans eget arbetsrum väntade en överraskning. Mitt på skrivbordet stod en bukett vita blommor i en snygg vas. Mot vasen stod ett kort med en bild av två glada flickor. På kortets baksida stod det: "Grattis Ville". Lyckönskan var undertecknad Karin och Ulla.

Han gick tillbaka till kansliet.

- Vad är det här, frågade han.

- Jag vet inte, svarade biträdet. Karin var här redan när jag kom, men nu är hon försvunnen. Har du blivit prost eller vad är det fråga om? Din födelsedag är det ju inte.

- Jag förstår inte..., svarade Vilhelm.

Men det var inte bara blommor som väntade honom den förmiddagen. Telefonen ringde praktiskt taget i ett. Bekanta och obekanta ville säga sin mening om honom. På något sätt hade ryktet om han uppträdande på Societas Confessionis årskonvent spritt sig över hela landet. Kvinnoprästvänner och -motståndare ville uttala sin oförblommerade mening i en för dem viktig stridsfråga. För honom var själva meningsskiljaktligheten inte längre en första rangens fråga.

- Vad ville Ni egentligen säga, frågade kyrkoherden Dr. Strapatz i Tyska församlingen.

- Jag ville säga att manliga och kvinnliga pastorer är båda lika mycket eller lika litet präster, sade han.

När han märkte att repliken tog skruv, använde han den nästan i vartenda samtal.

Klockan tio kom Karin. Dörrarna stod öppna ända ut till kansliet så han kunde höra hennes friska och glada röst. Efter några ord därute tågade hon in till honom och frågade vad han tyckte om blommorna.

- Bra, svarade han, men varför gratulerar ni mig?

- Vi gratulerar dig till att du kommer att få så mycket hjälp i arbetet i fortsättningen!

Han såg frågande på henne.

Hon stod där med ytterkläderna på och handskarna

i den ena handen, med den andra knäppte hon upp kappan.

- Jag tar till exempel hand om Stilla mässan i övermorgon. Tror du jag klarar det?

- Okej, sade han. Så gör vi.

- Det var allt för den här gången, sade hon och gick mot dörren.

- Kan du tänka dig att göra klart för vaktmästarna din nya inställning till oss? ropade hon.

- Javisst. Givetvis...

Det kändes naturligt för Vilhelm att diskret städa upp efter sig, men han ville absolut inte göra något nummer av sin "omvändelse". Men nummer blev det i alla fall, för det dröjde inte länge förrän också Ulla kom till pastorskansliet och skyndade sig att ge honom en hjärtlig kram.

- Du har gjort mig så glad! sade hon. Nu kan du få vara liturg om du vill när jag har högmässa, och jag kan säkert också få hjälpa dig någon gång?

Vilhelm skyndade tillbaka till sitt rum eftersom han var gråtfärdig, alltför rörd helt enkelt.

- Du kommer väl på kaffe om en stund, ropade de efter honom.

Vad hade hans pastorskansli blivit för en lekstuga, suckade han.

Efter någon timme gick han hem, redan tidigt på eftermiddagen. Han var ensam i huset och satte sig i sin stora bekväma stol oförmögen att uträtta något, oförmögen att ens ta emot ett telefonsamtal ifall någon

råkade ringa. Arbetskamraternas glädje angick honom inte.

Där fann Ingrid honom en god stund senare när hon kom från sin mottagning, läkare som hon var. Ingrid var föremål för stor beundran både bland parets vänner och i bekantskapskretsen överhuvud. Hon var inte bara en vacker kvinna i sina bästa år, utan hon lät också sin man ostört lysa i alla de sammanhang där de var tillsammans. Inte så att hon medvetet skulle ha hållit sig i bakgrunden, men så att hon fullt uppriktigt riktade en glad och vänlig uppmärksamhet mot honom, oberoende av om det han sade var värt det eller inte. Hon beundrade honom helt enkelt, vilket för hans närmaste arbetskamrater var både rörande och ofattbart. Kärleken kan ställa till med sådant, tänkte någon kanske, till och med i en mycket erfaren och respekterad yrkeskvinna som hon. Kärlek och självklar generositet. Men beundrade hon honom också när inget vittne fanns till hands? Troligen.

- Hallå, ropade hon redan ute i tamburen. Är någon hemma?

Hon kom in i rummet och ställde sig att titta på honom.

- Det där ser inte bra ut. Har du förlorat dig själv?

Han mötte hennes uppmärksamma och bedömande blick. Hennes mun log sällan och gjorde det inte nu heller.

- Kanske det, sade han.

Hon satte sig på länsstolens armstöd, drog hans huvud till sitt bröst. Så hade de inte suttit på länge. Nu

grät han faktiskt och hade ingen näsduk.

- Säg, sade hon -

Han skakade på huvudet.

- Jag sade det redan, fortsatte hon. Du har förlorat dig själv.

- Kanske, sade han. Jag är bara tom.

- Du borde tala med någon, sade hon.

- Du finns ju, svarade han.

- Vi är för närstående, sade hon. Ring till biskopen.

Mellan er finns ju ingen värme, så hos honom gråter du inte. Åk till honom och säg att han har förlorat en präst. Det är ju hans business...

- Du är ganska radikal i din diagnos, sade Vilhelm.

- Jo, jag känner dig och jag ser genast vad det handlar om, sade hon och strök honom över håret. Det kan ju hända att jag får tillbaka min Vilhelm, honom som jag genast förälskade mig i och som jag har stannat kvar hos under alla hans förvandlingar.

Biskopen tog emot några dagar senare. Han var en lång, vithårig man, känd framförallt för sitt kultiverade sätt mot alla. Han mötte själv vid ytterdörren och uttryckte sin glädje över att äntligen få återse sin mönsterelev Vilhelm, som han uttryckte sig. Han visade gästen runt i den nyrenoverade biskopsgården och förde honom sedan till biblioteket, en avstressande plats för seriösa samtal.

- Det är väl ingenting allvarligt, hoppas jag, sade biskopen när de hade slagit sig ner. Vilhelm öppnade händerna och slöt dem igen i en snabb gest, som för att

visa att de var tomma.

- Du har ju ganska pregnanta åsikter om kvinnliga präster vet jag, sade biskopen.

- Inte nu längre...

- Vad säger du? Har du omprövat din hållning?

- Nej, inte jag,

- Vem då? Om jag får fråga.

- Herren.

Biskopen kunde inte dölja hur besvärad han blev. Han harklade sig och måste hitta på någonting att säga.

- Och hur ändrade Herren din åsikt?

- På samma sätt som han gjorde med Paulus på vägen till Damaskus...

Det blev för mycket för biskopen. Han gick bort till sitt jättelika skrivbord och hämtade, för säkerhets skull, Nya Testamentet.

- Hör nu, Vilhelm. Paulus blev ett mäktigt vapen i Herrens hand, kanske det viktigaste av alla. Men du, käre Vilhelm, är nog en aning mindre än aposteln, om jag får säga så.

- Javisst är jag liten, sade Vilhelm. Paulus bländades av ett jätteljussken som alla såg, men jag fick bara ett litet ljus som glimtade till inne i mitt huvud.

- Inne i huvudet?

- Plötsligt insåg jag att jag har haft fel hela tiden när jag vägrat att acceptera kvinnliga präster.

- Nåja, sade biskopen. Det där låter bättre. Visst har du haft fel. Och nu?

- Nu är jag inte längre präst.

- Vad pratar du? Du har inte blivit berövad ditt äm-

- Vad pratar du? Du har inte blivit berövad ditt ämbete av oss.

- Det bara gled av mig och försvann. Jag är naken under kläderna.

- Käre vän, det är alla människor. Jag tror att du behöver en ordentlig ledighet. Du har haft för mycket arbete, kanske också svåra konflikter med dina kvinnliga kolleger.

- Nej, de är underbara, sade Vilhelm.

- Nåja, i alla fall måste du nu vila upp dig, jag skall tala med notarien.

Vilhelm förstod att han höll på att få tjänstledighet eller sjukledighet utan att ha begärt det. Biskopen var så att säga förekommande i sin personalvård. För personalvård liknade det betydligt mera än själavård.

- Men jag är inte trött!

- Nej, naturligtvis inte, men vi kan vara mera trötta än vi tror, sade biskopen.

Vilhelm släppte inte biskopen med blicken. Det var ingen gammal man även om han inte hade långt till pensionsåldern. Nu reste han sig älskvärt vänd mot sin gäst, och när han drog sig mot sitt skrivbord behövde man inte tolka det som att audiensen var slut.

- Jag har egentligen inte klart för mig hur jag skall gå vidare, sade Vilhelm.

- Du har väl inte förlorat tron?

- Nej.

- Vilket är problemet då?

- Min tro är nu så annorlunda. Jag får inte kyrkan att rymmas in i den...

- Vad menar du?

- Jag tycker att den förefaller att vara en rent samhällelig funktion, sådär som Folkpensionsanstalten. Den har liksom ingen egen själ vid sidan av de mest aktuella idéerna och strömningarna i samhället.

- Det är stora frågor du tar upp, min bäste Vilhelm, sade biskopen.

Han började nervöst plocka bland pappren på skrivbordet.

- Jag håller på att förlora intresset för den här folkreligionsanstalten! gick Vilhelm an.

- Jaså, verkligen! Och vad vill du då göra?

- Jag vill vara Jesu vän, helt enkelt, och vän med hans vänner.

- Men käre Vilhelm, det kan du gärna vara utan att riva ner den historiska verkligheten. Du håller på att bli spiritualist, överandlig, tror jag. Men anden behöver kroppen, den bor där, och nu förnekar du den!

Vilhelm förnekade att han skulle vara spiritualist. För tillfället sade han sig inte tro på någonting annat i kyrkan än Jesus.

- Det var ledsamt, sade biskopen. Du har ingen aning om vilken egocentrisk självtillräcklighet som formligen strålar omkring dig. Det är inte Jesus du behöver lära känna, utan ödmjukheten.

- Biskopen har rätt, svarade Vilhelm. Jag har mycket att lära. Om det är så att jag får någon form av ledighet så föreslår jag att någondera av mina kvinnliga kolleger utses till tf. kyrkoherde. Båda är bra.

- Än kapellanen då?

- Han är inte en ledare, svarade Vilhelm.

Biskopen tystnade på andra sidan sitt mäktiga skrivbord. Han harklade sig, speglade sig i bordsskivan som för att hämta kraft, stödde sig med bägge händernas knogar mot den blanka, hårda ytan.

- Det är ännu en sak, som det är min plikt att säga dig. Jag har fått höra genom notarien att du vid en viss organisations årskonvent har uttalat dig mycket radikalt mot kvinnliga präster, rentav ifrågasatt att de är präster överhuvudtaget. Detta är upprörande och helt obegripligt!

- Men..., invände Vilhelm.

- Inga men här, jag tilldelar dig som din förman en allvarlig muntlig varning!

- Tack, sade Vilhelm. Det var härligt.

- Vad då härligt?

- Att du hade så fel.

- Den här saken är nu slutbehandlad. Du vet att du alltid med förtroende kan vända dig till mig.

Biskopen måste ha tryckt på någon knapp eftersom husan visade sig borta i salen bakom Vilhelm.

- Kan Elsa vara så snäll och visa kyrkoherden vägen ut!

Han hade knappt hunnit halvvägs till Helsingfors då telefonen ringde.

- Hej, Ville, dethär är Kalle - kan du höra mig där i bilen? Jag får alltid ta hand om de viktiga grejerna för tidningen, som du vet. Stämmer det att du har fått en allvarlig varning av biskopen?

Vilhelm hade alltid sin hands free påkopplad och hade inga svårigheter att svara.

- Jag hör utmärkt, men jag undrar vad det är för rykten du har uppsnappat?

- Inga rykten. Dagens sanning. Du förnekar väl inte att du har fått en varning!

En stor långtradare lade sig vid sidan i avsikt att sega sig förbi.

- Varning för vad då?

- För att du förföljer kvinnliga präster!

- Vem har sagt det?

- Den som har sagt det åtnjuter källskydd.

- Också om det är en lögn?

- I synnerhet just då.

- Trafiken är just nu så besvärlig att jag måste avbryta vårt samtal. Hej Kalle, och lycka till med allt annat som du håller på med!

Vilhelm stängde radion och därmed också sin hands free. Han kände Kalle så bra att han visste att denne nog skulle lyckas gräva fram vad som i verkligheten låg bakom varningen.

Klockan var bara två när han parkerade utanför pastorskansliet. Om han på något sätt hade föreställt sig att allt nu skulle vara annorlunda, så hade han fel. Allt var som det brukade vara. En besökande kvinna stod och avhandlade något med kanslisten, som med en lätt huvudrörelse åt Vilhelms håll antydde att de andra var i konferens- och kafferummet. Han gick direkt dit och hälsades varken med applåder eller överhuvudtaget

några reaktioner. Allt var normalt. Ulla reste sig från sin plats och gick till kokvrån för att hämta en kopp åt honom.

- Var biskopen stolt över dig, frågade hon när hon ställde ner koppen framför honom.

- Nej, han skällde ut mig för att igen ha angripit mina kvinnliga kolleger och sagt att de inga präster är.

Ulla slog sig ner på andra sidan bordet. Hennes vackra ansikte avslöjade förvåning. Ögonen var större än någonsin och munnen nästan öppen.

- Är han riktigt klok? sade hon.

- Det är han kanske, men han var illa underrättad...

- Det var de på tidningen också. En redaktör ringde.

- Jag vet, sade Vilhelm. Kalle ringde till mig också.

Han hade fått någonting om bakfoten.

- Han ville veta om det är sant att du har förbjudit oss att vare sig välsigna eller be med homosexuella par inför publik.

- Vad svarade du till det?

- Kära Vilhelm. Du vet att vi aldrig har pratat om nånting sånt. Aldrig, aldrig, aldrig. Jag sade till honom att han alltid är välkommen till oss när han börjar intressera sig för Jesus. Men att han får hålla sig till sina visa kolleger på redaktionen och på radion och televisionen om han vill ha just de svar han önskar om allt möjligt som sysslösa skvallertanter - män och kvinnor - tror att är samhällets och människans största frågor.

- Lovade han komma till oss för att få höra om Jesus?

- Nej, det lovade han inte. Jag undrar om han ens vet vem Jesus är.

Karin var i högsta grad närvarande trots att hon inte blandade sig i samtallet där hon satt och undertecknade en bunt intyg över genomgången konfirmandundervisning.

- Det är härligt, sade hon, att jag nu kan sitta här och göra allt detta själv utan att du längre kan påstå att det bara är du som kan skriva på. Titta hit, Vilhelm. Ser du, jag kan skriva själv!

- Kan flickor skriva? sade han. Vem har lärt dem det?

- Redan min mormor kunde..., sade Karin.

- ... och min mormorsmor, sekunderade Ulla. Hur känner du dig förresten såhär efteråt?

- Oerhört lättad, sade Vilhelm. Det är som om ett fängelse skulle ha rasat utan att ändå ha krossat mig. Kyrkan finns inte mera, den alltså som skulle förkroppsliga och uttrycka de värden som alla påverkare, påtryckare, debattörer och ljusbärare anser vara uttryck för sann kärlek och medmänsklighet, massmediapublikens kyrka.

Han skrattade.

- Skratta inte, sade Karin. Du skrattar åt vanligt folk.

- Det gör jag inte. Pressen har aldrig träffat någon vanlig människa, men det har ni och jag.

De vinkade glatt då han lämnade rummet och ropade någonting efter honom när han var på väg ut.

- Och tack för vad du sade på den där konferensen!

Orden ekade i hans huvud hela vägen hem och han upprepade dem för sig själv i trappan och när han stack nyckeln i dörren. Han hade en känsla av att ha trätt in i något nytt och lämnat en värld i spillror bakom sig. Biskopen fick så gott han kunde hålla den kyrka, som stod honom så nära, bestående. Själv skulle han inte längre bekymra sig om detta bygge.

- Hej, ropade Ingrid när hon hörde honom komma. Det är nån från tidningen som vill få tag på dig.

- Det kommer han inte att få, svarade Vilhelm. Jag spelar inte med längre.

- Vad har hänt?

Ingrid som nu hunnit ända ut i tamburen, omfamnade honom och gav en kraftig kram. Ger du upp?

- Nehe, skrattade han. Jag slipper en massa som jag har burit på och låter det ligga. Kvinnliga präster, manliga präster, konservativa bibeltrogna, liberala och hela hopen trendspanare och deras prideparader! De angår mig inte längre, och de borde egentligen inte angå en enda kristen.

Hon tog honom vid handen och ledde honom till hans stora djupa stol.

- Det har hänt någonting, sade hon, det måste du få kaffe för.

Medan hon pysslade med honom, mer än hon gjort på länge, bredde han demonstrativt ut sig, avslappnat.

- Jag har tappat mitt skal, sade han. Jag känner mig som en skalbagge, jag har lust att flyga.

- Skalbaggar blir inte fjärilar fast de kastar sitt skal,

kära Vilhelm, sade hon.

- På något sätt flyger de i alla fall, inflikade han, och säkert bättre utan hårda skyddsplåtar.

- Du säger alltså att du nu har blivit ytterst sårbar, sade hon och ställde fram en kopp på det lilla läsbordet till höger om stolen.

- Inte alls. Tvärtom. Det är alltför många som går omkring och skramlar med sina rustningar. Min rustning ligger nu någonstans vid väggkanten, och jag tänker inte ens titta åt den mer.

- Bra, sade hon. Det är alltså en del slagsmål som du inte längre tänker delta i?

- Just det.

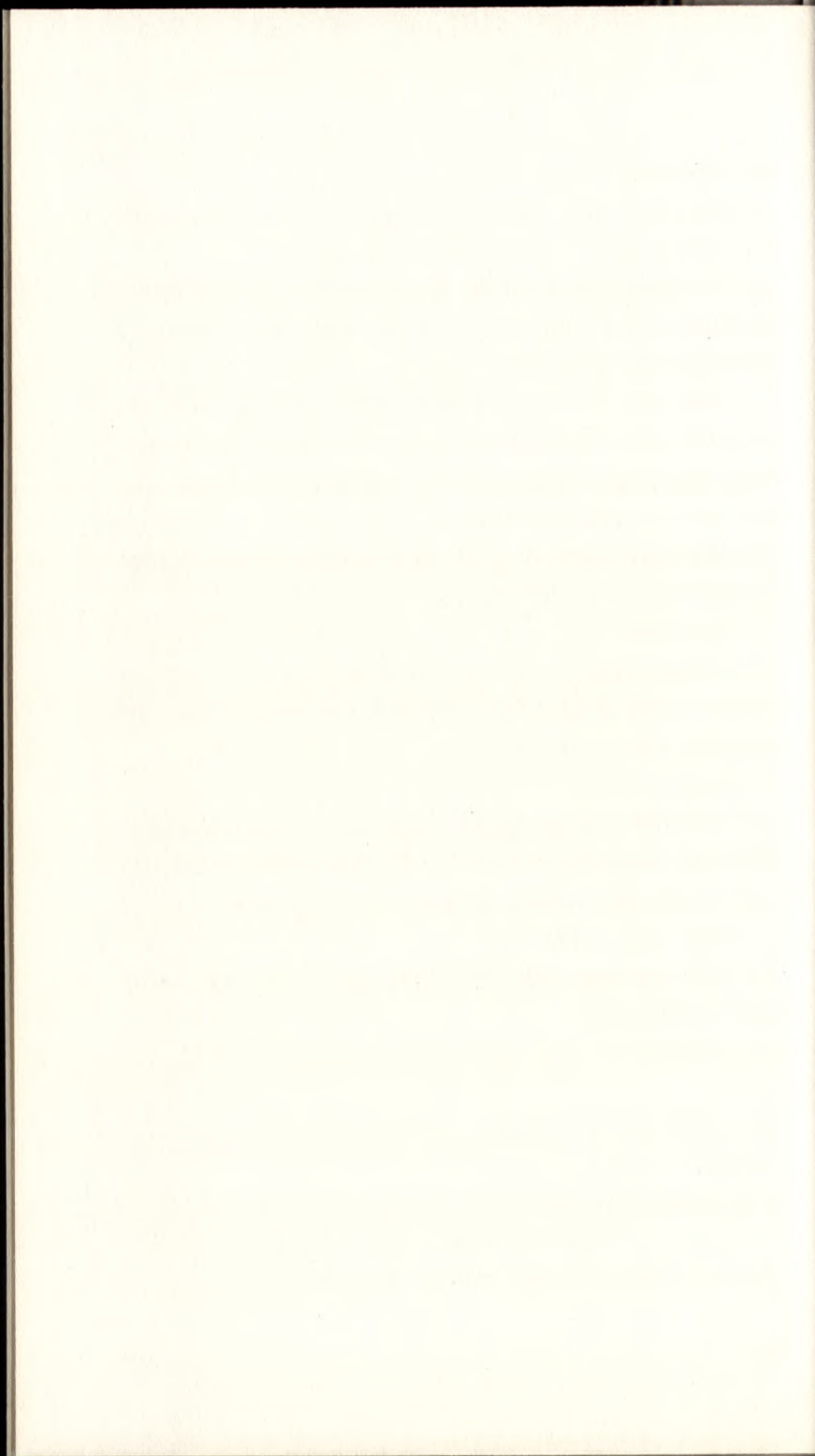
- Då kan jag bli din sekond, sade hon och log. Jag kastar in handduken när det behövs för att visa att matchen för din del är slut.

- Exakt.

- När han om en stund ringer igen från tidningen, säger jag bara att han inte skall besvara dig mera, du har för din del avslutat alla kyrkliga slagsmål.

- Rätt. Jag älskar dig!

- Och jag dig, sade hon. Stig upp så får jag krama dig en gång till!

Kristen

Kronohagen i Helsingfors har kallats de stillsamma herrarnas stadsdel. Det kanske den också är i trakterna av Riddaregatan, Kyrkogatan, Fredsgatan och Mariegatan. Men definitivt inte vid Elisabetsgatan, som sträcker sig snörrätt från korsningen mellan Kaisaniemi- och Unionsgatorna ner till Norra kajens ström av bussar och bilar mot en bakgrund av småbåtsbryggor.

Elisabetsgatan är en högst ordinär gata med mycket folk som varje vardag söker sig till arbetet. Det var där Kristen mötte utmaningen mitt i morgonrusningen efter en rutinmässig bönestund och meditation.

Just då han steg ut på trottoaren från hemmets dörr såg han en man som så gott som varje morgon tog sig en tidig promenad. De brukade hälsa, men de hade sällan någonting att säga varandra. Nu frågade mannen plötsligt hur det stod till.

Kristen märkte att den andre ville berätta någonting. Hustrun hade en besvärlig inflammation, som hon lidit

av i över tre månader. Hon hade äntligen fått tag på en läkare på hälsostationen - en invandrare - som verkligen bemödade sig om hennes hälsa.

Kristen anlade en bekymrad min och ansträngde sig att verka deltagande, men han hittade inte på någonting att säga. Herrarna fortsatte därför vänligt leende åt var sitt håll.

Kristen bar det tillfälliga mötet med mannen inom sig ett par hundra meter då han plötsligt påminde sig några tankar som han hade haft under sin morgonmeditation. Det slog honom hur lätt det var att odla fromma och gudliga tankar i stillhet inom hemmets väggar och hur lätt det var att prisa Gud bland de troende. Men hur var det att visa sin tro mitt i livet? Det var som om en inre röst alldeles tydligt utmanade honom. "Här på gatan skulle du inte våga böja knä och högt tacka Gud!" sade den inre rösten.

- Det skulle jag visst, svarade han.

Kristen sjönk ner på knä på trottoaren bland alla gående. Han knäppte händerna, prisade Gud och reste sig sedan med ett saligt leende och borstade dammet från byxknäna innan han med lätta steg skyndade vidare och vek in på Snellmansgatan.

Han var på väg mot Salutorget och hade nu en härlig vandring framför sig. Först litet nedförsbacke och sedan backe upp ända till Riksarkivet och Ständerhuset med Finlands Bank. Där var han i stadens klassiska centrum med de imponerande, vackra byggnaderna. En spårvagn gled tyst förbi, men den skramlade inte lika muntert som riktiga spårvagnar förr i världen.

Att han hade sjunkit ned på knä på Elisabetsgatan bland alla jäktande människor gjorde honom glad och lycklig. Han strålade med hela ansiktet där han gick, ett barn kunde inte ha haft en gladare uppsyn. Pris ske Gud! skulle han ha sagt om någon hade tilltalat honom. Inte ens den långa, sega backen sög någon kraft ur honom.

I bröstfickan bar han frukten av nattens arbete, en insändare på nästan två maskinskrivna sidor till försvar för de stackars människor som hade rest genom halva Europa för att komma till ett kristet land där man gärna hjälpte fattiga och nödställda. Det var två omständigheter som hade tvingat honom att skriva sin artikel. Den första var ett vackert och rörande personligt minne. Den andra var vreden över politiker, som försökte skära pipor i vassen genom att med lösa hatiska argument måla en fond av samvetslösa gangstertyper som den verkliga drivkraften bakom de fattigaste tiggarna på Helsingfors gator. Han kände helig vrede mot de onda försöken att mobilisera oginhet, kärlekslöshet och främlingsfientlighet för egna personliga politiska målsättningar. Kristen kunde inte glömma en utländsk kvinna som hade nästan legat på gatan när hon tiggde. Han hade gett henne en liten sedel och hon hade gripit om hans hand och fört den till sina läppar och kysst den och välsignat honom i Guds namn. Han hade låtit henne hållas för han kände att hade blivit djupt välsignad, men också obehagligt berörd av att på detta sätt höra till jordens rika och förmögna. Den riksdagsman som så grymt utnyttjade

svaga människors beträngda läge borde kastas ut ur kyrkan! Det borde Helsingforsbiskopen göra, eller kanske till och med ärkebiskopen, som sannerligen behöver en profilhöjning när det gällde den kristna trons centrala värderingar.

Det var rätt stilla på platsen mellan Ständerhuset och Finlands Bank. Han kunde inte dra sig till minnes att han någonsin skulle ha sett någon öppna dörren till penningens högborg. Själv hade han gjort det en gång, men det hade inte haft något att göra med det banken sysslade med, utan bara bekanta sig med de stora freskerna i trapphallen. Där hade Lennart Segerstråle målat ett helt folks trosbekännelse både i katastrofens stund och i det gemensamma återuppbyggandet efter kriget. Där fanns en verklig tro som kom till uttryck i vanliga människor, som bar lidandet tillsammans och som med förenade krafter byggde upp livet igen. Korset kunde man ana i kvinnans gestalt där hon med utbredda händer bar sin stupade son. Där fanns en väldig förkunnelse bakom slutna dörrar, en tro på det egna folkets gemenskap med Gud. Men det var ett bortglömt budskap i en tyst trappa som ytterst få besökte.

Från Ständerhuset hade Kristen också en laddad minnesbild. Där, vid trappan, hade polisen en gång gripit honom och försökt fösa honom bort från den rättegång som fördes mot de män som hade lett Finlands kamp för sin frihet och oberoende. Då hade han ryckt sig loss ur polisens grepp och utropat både på finska och svenska: - Mig rör ni inte!

Men den mänskliga värdigheten får inte vara så stor att man inte kan falla på knä inför Gud oberoende av vad människor anser. Det var som om halva hans inre igen hade talat till honom: "På Elisabetsgatan i morgonrusningen var det lätt för dig att falla på knä, men här vågar du inte bekänna din tro!"

- Visst vågar jag! sade Kristen högt och föll ned på knä utan hänsyn till dem som just då steg ur spår-vagnen framför honom.

När han hade rest sig upp igen och borstat av sig fortsatte han lugnt sin vandring, helt omedveten om vilket intryck hans demonstration hade gjort på andra. Strålände av glädje gick han vidare mot Stortorget eller Nikolaitorget, som han hellre kallade det. Han gick raskt förbi statyn av Alexander II och förbi de turister som försökte fånga Nikolaikyrkan på samma bild som kejsaren. Universitetet och Statsrådsborgen speglade sig i varandra, men det viktiga var den gamla polis-leden Sofiegatan, som ledde direkt ner till kommersen kring Havis Amanda, den sköna unga kvinna som i sin nakenhet aldrig hade fött begärelse eller ens längtan i hans hjärta. De vattensprutande sjölejonen var då mera fängslande, svalkande en solig sommarmorgon.

Det var ingen trängsel ännu mellan torgstånden. Det kanske var för tidigt på dagen, för tidigt i alla för att gå upp till Bladets redaktion med texten som han hade skrivit. Han gick alltid med sina bidrag direkt till chefredaktören. Det hade aldrig hänt att hans klara kristna ståndpunktstaganden inte skulle ha fått en framträdande placering på debattsidan.

Han kastade en blick mot klockan på huset i hörnet av Norra Esplanaden och Unionsgatan. Den visade tolv minuter före nio. Han såg sig omkring. En del av personerna i hans närhet tycktes bara fördriva tiden i väntan på någon eller något, medan andra gick raskt mot ett bestämt mål. Plötsligt kände han en oroande rörelse inom sig. Han kände sig liksom ställd mot väggen. Så förnam han tydligt en inre röst: "Men här vågar du i alla fall inte!"

Han förstod ögonblickligen vad han skulle svara.

- Gå bort Satan!

Ett litet skratt spred sig inom honom, det kom från hjärtat, ut genom munnen och vidare till ögonen. Han kände efter att han hade sina papper i barmfickan och begav sig med lätta steg iväg till sin uppgift.

HEMBITRÄDET

Else, docent i psykologi, förevisade sitt lilla kök för hembiträdet som hon på stående fot hade anställt några minuter tidigare. Aune, så hette hon, öppnade kylskåpet och granskade vad hon såg där.

- Vad är det här? frågade hon och tog ut ett fat och såg både frågande och förebrående på Else.

- Det är blodplättar, som vi har fått av min mamma.

- Sånt får man inte äta! sade Aune.

Hon öppnade skåpdörren under diskbänken och kastade blodplättarna i slaskhinken. Samtidigt frågade hon om inte pastorn hade upplyst sin fru om att det enligt Skriften var förbjudet att äta blod.

Nej, det hade han aldrig sagt, varken åt Else eller hennes mor, men han tyckte inte om den maträtten, så han var säkert bara glad över att inte längre behöva befatta sig med den.

- Tänker ni äta idag allt det här som finns i kylskåpet?

- Nej, nej, där finns mat för hela veckan. Ägg och

smör och ost och köttbullar som barnen älskar och sylt och marmelad och olivolja.

- Hm, sade Aune.

De tittade in i pojkarnas rum där det nu var ganska trångt eftersom dottern Stella hade fått lov att flytta till sina bröder då hennes rum hade tilldelats hembiträdet. Pojkarna var ännu i skolan och Stella i församlingens dagklubb.

På kvällen kunde Else presentera familjens nyförvärv för pastorn när han kom hem efter åtta från någon av sina många församlingsaktiviteter, kanske bibelkretsen eller ungdomsklubben. Han var glad över att Else och han nu hade fått någon som skulle ta hand om hemmets grundläggande rutiner. Själva hade de mer än nog av att ta ansvar för både inom familjen och på jobbet.

Följande morgon var pastorn som vanligt den första i gång. Han smög sig ur sängkammaren, lade sin dagbok och sin bibel på matbordet i stora rummet och gick sedan till köket för att koka kaffe och breda ett par smörgåsar med ost eller korv - beroende på vad som fanns till hands.

I kylskåpet fanns varken ägg, smör, ost eller korv. Också brödlådan på arbetsbordet invid fönstret var helt tom, inte den minsta lilla brödkant kunde han upptäcka. Det fanns alltså ingenting i matväg i hela huset. Åtminstone barnen borde få nånting i sig innan de begav sig till skolan, tänkte han.

Docenten, som han älskade att kalla sin hustru, hade haft onda aningar om hur kosthållet skulle bli i fortsättningen. Den kvällsvard Aune bjudit på hade nämli-

gen bestått av blandsås med stekta strömmingsbitar och rester av en broiler.

Just när pastorn stod rådvill framför det öppna kylskåpet och den tomma brödlådan och skulle se sig om efter någonting ätbart i de andra skåpen, stod det nya hembiträdet plötsligt framför honom. Hon hade kommit ljudlöst in i köket. Han hälsade vänligt på henne.

- Allt är tomt, sade han.

- Jodå, svarade hon. Det här är en kristen familj så vi bör leva efter Skriftens bud.

- Hur menar ni? sade pastorn.

- Det står ju att vi inte skall bekymra oss för morgondagen, svarade hon.

- Men nu handlar det ju om vår mat! sade han.

- Jo, men den har jag kastat bort. Det är fel att lämna någonting i skåpet till morgondagen. Jag springer till affären så snart de öppnar och skaffar det vi behöver för den här dagen.

- Det är ännu en timme till dess, sade pastorn och gick tillbaka till sängkammaren.

Han lade sig på sin bädd och började morgonmeditationen på ett ovanligare sätt, liggande med händerna knäppta i nacken.

Han måste ha somnat för plötsligt stod pojkarna vid sängen, båda lika upprörda

- Är hon alldeles tokig? sade de.

- Hur så?

- Hon frågade om vi hade bett för våra klasskamrater innan vi steg upp!

Pojkarna var mera chockade av hembiträdet än av något de sett på tv.

- Var är hon nu, frågade han.

- Hon stack till butiken. Det finns ingenting att äta.

Under de kommande dagarna visade det nya hembiträdet allt tydligare hur illa berörd hon var av att ha kommit till ett hem som i så ringa grad levde upp till de anspråkslösaste kristna ideal. Det började bli allt vanligare att både docenten och pastorn åt på jobbet innan de kom hem efter dagens slut. Om pastorn någon gång deltog i måltiden petade han diskret i den röra som serverades till potatisen, men han sade aldrig någonting, för också han ville ha sin frihet att gestalta sin kristendom så gott han förstod. Det var bara i pojkarnas kristna forstran som mycket ännu återstod att göra. De hade t.ex. ännu inte studerat skriften och insett att det den absolut är emot att man kallar någon tokig eller galen.

En kväll när pastorn kom hem vinkade hans fru honom till sig. Hon stängde sängkammardörren och vände sig mot honom på samma gång både glad och bekymrad.

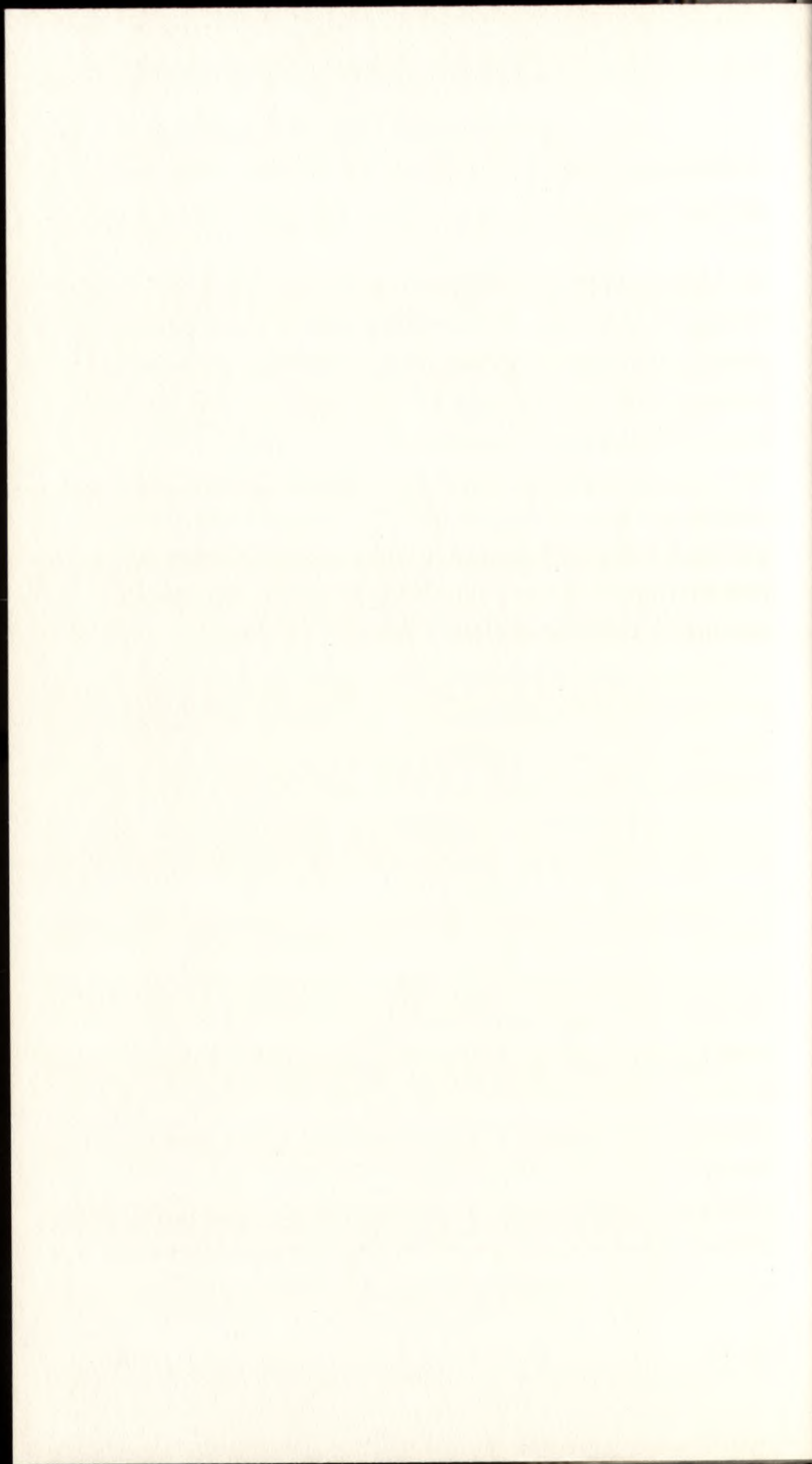
- Det ringde någon, jag minns inte hennes namn, sade hon. Aune har tydligen sökt tjänst hos henne som svar på en annons. Aune hade angett mig och dig som referenser. Damen berättade att hennes man var en välkänd arkitekt och att de hade ett ganska stort umgänge och mycket ofta gäster. Nu ville hon veta om docenten och pastorn kunde rekommendera den kvinnan som sökt tjänsten.

Pastorn var nära att brista ut i en from tacksägelse, men han lugnade sig när han såg hustruns allvarliga min.

- Vad svarade du, frågade han.

- Jag sade att hon är en mycket stillsam och pålitlig person, men stora bjudningar är kanske inte hennes starkaste sida. Jag föreslog att damen själv skulle träffa Aune och skapa sig en egen bild.

Inte långt därefter fick Stella flytta in i sitt eget rum igen, och det var hon mycket lycklig över. Hennes föräldrar däremot väntade att arkitekten eller hans hustru nog skulle ringa igen endera dagen.

NAMNET

En gång gjorde min sommargranne Johan Fredric mig en aning förvånad över att han hade ett urgammalt personligt problem, som trots allt var ganska litet.

Han kom vandrande och slog sig ner i den lediga stolen på min verandra där jag ögnade genom dagens tidning. Han hade stoppat sin pipa färdigt under vandringen. Denna gång stod en gammal askkopp på bordet. Jag hade sökt fram den för hans skull.

- Är jag bråkig och utmanande, frågade han.

- Hur så?

- Jag kommer ofta att tänka på en sak, kanske från det jag var i femtonårsåldern, som är typisk för mig.

- Låt höra, sade jag.

- Jag var scout i Frälsningsarmén och spelade i gossmusikkåren. Befälhavande officeren, en sådan som kallades B.o., hade för vana att alltid hälsa med ett glatt leende och samtidigt ställa frågan: "Är du frälst och lycklig?" Jag tror han knappt hörde vad vi svarade. Men en gång hajade han till, vände sig om innan han

tyst gick vidare. Jag hade nämligen svarat: "Jo, frälst, men inte lycklig!" Varför svarade jag så? Jag var ju inte olycklig. Jag ville kanske bara hejda honom och den glada frälsningsvagnen.

- Hävda dig själv kanske?

- Det är möjligt, fortsatte han, men jag kände att det var något viktigt som jag ville säga honom, att alla varken kan eller vill stråla ut en stilla glädje som tecken på att de och Gud har lärt känna varandra.

- Tror du verkligen att du tänkte så djupt? sade jag.

- Det tror jag för jag var omväxlande glad och sur av orsaker som inte hade att göra med det som förkunnades och sjöngs på Frälsningsarméns tempelkär.

- Du, femtonåringen, försökte alltså undervisa befälhavande officeren om att det fanns en stadigare grund att stå på än känslor?

- Ja, jag kan inte fatta att jag i puberteten, på rent trots, kunde försöka sätta en så mogen, begåvad och fin man så eftertryckligt på plats.

- Men han märkte ju ingenting, insköt jag.

- Tror du det?

Johan Fredric kratsade ur sin pipa och började stoppa den igen trots att den ännu var varm.

- Är ditt rökande också någotslags trots? sade jag.

- Vad menar du?

- Mot din fru, mot dina föräldrar, mot dina arbetskamraters kritiska blickar, fortsatte jag.

- Nej, svarade han. Mitt rökande är mitt sätt att umgås med mig själv och godkänna mig sådan som jag är.

- Så när du röker är du frälst och lycklig?

- Fel, svarade han utan att låta sig provoceras. När jag röker är jag mig själv och det räcker.

Jag gick in för att ställa i ordning espressobryggaren och lät honom sitta i sina tankar medan jag väntade på fräsandet som kungjorde att kaffet var färdigt.

- Jag tror inte att du talar sanning om ditt rökande, sade jag när jag ställde fram kopparna.

Han höjde på ögonbrynen, men drog bara ett bloss på sin pipa utan att formulera något svar.

- När du umgås med dig själv över din pipa, fortsatte jag, så brottas du i själva verket med din självkritik. Du är tillsammans med dig själv, men du godkänner dig inte. Men nu struntar vi i den frågan. Här kan du känna dig helt lugn, med eller utan tobak. Är du förresten fortfarande med i Frälsningsarmén?

- Nej, nej, sade han skrattande. Det var länge sen. Jag hör ingenstans. Det är klart att jag är inskriven i kyrkan, men jag tillhör inte...

En fågel pilade in i en springa i stockväggen och taket prasslade. Inte ett pip hördes. Så flög fågeln vidare och satte sig i toppen av en liten klen tall på berget där det stupade brant ner i havet.

- Känner du inte behov av någon tillhörighet? frågade jag.

- Jag vill vara mig själv på mina egna villkor.

En bil rullade knastrande in på den lilla planen bakom huset. Vi reste oss båda för att se vem det kunde vara. Det var en strålande ung kvinna, som steg ur bilen och glatt ropade hej.

- Mamma sade att du var här och smygrökte...

Hon skyndade fram till sin far och gav honom en kram och kom sedan fram till mig.

- Jag var på väg till båten och ville sticka mig in och säga adjö där hemma åt pappa, men han var försvunnen. Jag heter Irmelin, och du heter August. Men nu måste jag åka.

Varför så bråttom?

- Jag har fått plats på kvällsbåten och jag måste iväg nu. Peter ligger på sjukhus.

- Varför ligger han på sjukhus, frågade jag bestört.

- Jag har ingen aning och ingen vill säga någonting i telefon. Jag får lov att ta reda på själv på sjukhuset och bestyrka min identitet, påstod man.

Hon gav sin pappa en snabb, hård kram och klev in i bilen igen och backade upp för den lilla backen till vändplatsen.

Vi gick tillbaka till verandan och satt där en stund under tystnad. Plötsligt tog Johan Fredric till orda, helt överraskande.

- Här satt vi, sade han, och pratade ditt och datt om livets högsta frågor när Irmelin kom och lämnade efter sig bara ett namn och oron för denna människa.

- Var det hennes eget barn, frågade jag.

- Hon har inga barn.

- Hennes man då?

- Hon är inte gift.

- Vem är barnet då?

- Måste vi veta det? sade Johan Fredric.

- Nej.

Irmelins oro för en människa som vi inte visste mer än förnamnet på hade avbrutit vårt samtal om Johan Fredrics ungdomstrots mot en ledares glada rutinfråga om frälsning och lycka. Hennes oro fick också oss att lämna frågan om tillhörighet och gemenskap.

- Det var sådant här Jesu lärjungar ständigt råkade ut för, sade Johan Fredric. Just när de hade fått en chans till ett spännande samtal med honom, så kom det någon pappa eller mamma med ett sjukt barn, eller vem som helst och kallade på hjälp för en anhörig eller arbetskamrat som låg sjuk därhemma. Han blev tydligen alltid upptagen på annat håll.

- Var det verkligen så? sade jag.

- Nej. Det är klart att han hade tid för sina närmaste vänner. Dem kallade han vid namn och gav dem också extra namn för att understryka viktiga drag i deras person. Petrus t.ex.

- Så kan vi ju också göra med våra vänner, sade jag.

- Ja, om någon känner våra namn och våra smeknamn, instämde han. Då vet vi att vi verkligen är igenkända. Vilken glädje är det inte i det egna namnet! Och hur konstigt är det inte om någon som betyder någonting för oss har glömt det.

- Vet du, Johan Fredric, vad du säger, frågade jag.

- Nej.

- Du säger att lyckan bor i namnet, i att vara igenkänd som den man är.

- Ja, varför inte?

- Kan det ha varit det din frälsningsofficer menade

när han glatt sade "frälst och lycklig" både som fråga
och påstående?

OMSORG

1.

*Det avgörande ordet
i en människas hjärta
säger alltid Herren själv,
också när han tiger är det
en del av samtalet.*

Bror Nyman hade efter många dröjsmål beslutat att söka upp en av sina gamla bekanta, Heikki Pekkala, på sjukhuset. Han lade, då han öppnade dörren, märke till att den andra patienten vid det borte fönstret i rummet hade besök av en kvinnlig sjukhuspräst, som satt böjd över den sjuke. Plötsligt tågade en storvuxen läkare in med en späd kvinnlig avdelningsläkare och några sköterskor i sitt följe. Överläkare Juha Bart gick fram till

sängen vid fönstret och ställde sig bredvid patienten och prästen och förkunnade med ljudlig stämma:

- Det här är nu slutet, sade han och kastade samtidigt en blick på avdelningsläkaren. Det är fråga om timmar, på sin höjd dagar. Saken ligger helt i Guds händer.

Dödsdomen som doktor Bart uttalade fyllde rummet med total tystnad. Sjukhusprästen reste sig från sin hukställning; en smärt medelålders kvinna med ett mjukt men karaktärsfast ansikte. Hon klarade halsen och lät sin inre människa tala lugnt och utan hänsyn till de yttre omständigheterna.

- Jag har också talat med Gud, sade hon. Han säger att saken visst inte ligger i Hans händer utan i era och sjukhusets händer!

Doktor Bart gav sken av att ha varken sett eller hört henne. Han kastade en blick på patienten, som säkert hade uppfattat vartenda ett ord, och tågade ut efter denna lektion i "beslutsam vård i livets slutskede". Avdelningsläkaren gled samtidigt tyst, med sänkt huvud, ut ur rummet. Strax därpå gick också sjukhusprästen med en nick till avsked.

- Han är ju tokig den där överläkaren, sade Heikki Pekkala där han låg i sin säng närmast dörren. Här vågar jag inte stanna.

- Ta det lugnt, sade Bror Nyman. Det var bara en uppvisning inför avdelningsläkaren. Doktor Bart ville upplysa henne om att döden var så nära förestående att det var onödigt att vidare bekymra sig.

- Det var för jävligt, utbrast Heikki Pekkala.

- Hörde du inte vad prästen sade?
- Nej, medgav Pekkala.
- Hon sade utomordentligt tydligt att varken överläkaren eller avdelningsläkaren var befriade från sitt ansvar för patienten.

- Menar du det?

- Så sade hon.

- I så fall vill jag att du ser till att det blir hon som jordfäster mig, sade Heikki Pekkala.

- Det lovar jag, men först skall du se till att du dör.

Utanför sjukrummet stod ett par sköterskor och kommenterade högljutt överläkarens beteende.

- Det här har hänt förr, sade den ena. Han betedde sig på samma sätt mot en annan kvinna för inte så länge sen.

En sköterska som satt vid ett bord med utsikt över hissarna som hon bevakade, lyfte sin hand som tecken på att hon hade något att säga Bror Nyman, som var på väg att lämna rummet.

- Pastorn bad att ni skulle sticka er in hos henne.

- Var finns hon?

- Nere i första våningen, i den långa korridoren, tredje dörren till höger när ni går mot utgången.

Lampan visade genast grönt när han tryckte på knappen under namnskylten: Magdalena Larsson.

- Tack för att ni kom, sade hon och reste sig och pekade på två kontorsstolar ställda mot varandra.

Hon bjöd honom att slå sig ner på den ena stolen och satte sig själv på den andra och fortsatte:

- Er vän är kanske inte så sjuk som han tror.

- Och han som redan gläder sig åt tanken att det skall bli ni som jordfäster honom! svarade han i raljant ton.

- Jag vet, sade hon. Men det kommer jag inte att göra. Han är inte död bara för att hans liv har tagit slut.

Han tittade förvånat på henne.

- Ni är möjligen pensionär, det föreställer jag mig åtminstone, fortsatte hon trevande och han nickade till svar. Det finns bland er såna för vilka allt har tagit slut.

Hon betraktade Bror Nymans ansikte. Men hennes blick var inte påträngande, bara uppmärksam.

- Ju synligare de har varit i livet, desto värre har det blivit för dem sen, fortsatte hon. Jag har träffat så många som har upplevt att allt har stannat upp. Ingen ringer. Ingen bjuder dem nånstans. Själva förstår de inte varför de skulle kontakta någon och om de ändå griper efter telefonen, så lägger de snabbt luren ifrån sig. Den inre kontakten till dem de hade kommit att tänka på är bruten.

- Jag vet, men varför berättar ni detta för mig? sade Nyman.

- Ni besöker ju en vän?

- Det var första gången idag.

- Vad var det som gjorde att ni kom?

- Det var en helt löjlig sak som störde mig, sade han. Heikki Pekkala ringde för länge sen och pratade och pratade utan att säga något överhuvudtaget och jag kom knappt ihåg vem han var. Till och med hans

namn, som blivit så bekant genom tv-reportagen från Grönland och Nordpolen, hade jag svårt att erinra mig. Han ringde alltså till mig, som han inte hade någon anledning att minnas, och pratade i en lätt och glad, rentav småfnittrig ton. Vad är det med karln, tänkte jag, vi är ju inte ens vänner - bekanta på sin höjd. Han hade filmat och jag skrivit, men aldrig i samma ruta som jag eller i samma medium. Han slutade förresten på tv i god tid före sin pensionering och sedan hörde man aldrig mer av honom.

- Och ni? hakade hon på.

- Antingen skrev jag själv böcker eller recenserade sånt som andra skrivit.

- Kulturredaktör med andra ord? insköt hon.

- Det räcker med redaktör. Men det sades om Pekala att han inte längre syntes någonstans därför att han höll sig hemma och skötte sin svårt dementa hustru.

- Använd inte det ordet! sade pastorn. Pressen kallar varje människa över sextio år dement, åtminstone om hon halkar på gatan eller blir påkörd av en cyklist.

- Men sån är ju varje äldre person som testas av läkarna. Testaren låtsas ha glömt vad det är för datum och veckodag och om patienten inte snabbt nog kan hjälpa med rätt svar, så är han eller hon...

- Just det, sade pastorn, dement! Men vi skall inte skriva ut varandra ur livet. Jag fick lov att ingripa när man här utan någon neurologisk undersökning hade karakteriserat er vän som en äldre manspersom med Alzheimer. För att man behandlar honom som en otillräckelig person bad jag er sticka in hos mig. Jag är

sjukhuspräst här sen något år och heter Magdalena Larsson, som ni såg på dörrskylten.

- Tack, och jag heter Bror Nyman.

- Jag bad er alltså att komma för att jag skulle kunna tala om för er att det är viktigt för Pekkala att ha en vän som håller kontakt med honom.

- Vi är egentligen inte vänner, ursäktade han sig, inte ens ordentligt bekanta. Om sanningen skall fram hör han snarare till dem jag reflexmässigt undviker. Svårt att säga varför. Kanske för att jag anade en risk att bli utnyttjad som statist i hans liv. En person mot vilken hans egna värderingar skulle avteckna sig i hela sin glans. Eller kanske var det så att jag inte orkade med hans syn på sig själv som huvudperson i alla sammanhang. Alltid och utan svårighet har jag undvikit honom ända till hans besynnerliga uppringning och glättiga prat utan gripbart innehåll. Substanslös kontakt, det var kanske det det handlade om. Kontakt utan att man varken ger eller tar. Kan det vara så?

- Visst, sade Magdalena Larsson, man väntar på vad den andra kan erbjuda. Själv arbetar jag ganska mycket på det sättet. Jag är bara närvarande som en möjlighet.

- En möjlighet till vad då? ville Bror Nyman veta.

- Till att livet skall uttrycka sig självt. Det räcker inte med enbart tystnad. Det behövs också en annan person inför vilken man uppenbarar sig själv.

- Och om den personen saknas?

- Där råder en ogestaltad ensamhet, sade hon.

- Då är det väl bättre att ni som är en tränad lyssnare tar hand om Heikki Pekkala?

- Jo, det ska jag göra. Men han behöver säkert också er och ni behöver honom. Eller finns det några människor i ert liv?

- Har funnits, svarade Bror Nyman dröjande.

- Och var är de nu?

- De är nog kvar någonstans, men försvunna.

- Det är bekvämast så, menar ni?

- Ni sade det. Det är bekvämast så.

2.

Det gick ett par veckor innan Bror Nyman behagade återknyta kontakten med Heikki Pekkala. Han ringde till sjukhuset. Där meddelade man att patienten överflyttats till bäddavdelningen på hemkommunens hälsostation. Han lät saken bero några dagar tills sjukhuspastorn ringde. Hon ville gärna träffa honom igen, men inte på sjukhuset, det gick inte under nu rådande omständigheter. Kunde han möjligen komma hem till henne?

Han antecknade genast hennes adress. Hon bodde i ett gammalt hus, kanske från trettioalet, kanske var det ännu äldre. Ingången var pampig. De få trappstegen upp till den enda lägenheten i första våningen var klassiskt blankslitna. Dörren var respektingivande med sina små fönster i ogenomskinligt räfflat glas i grönt. Efter den lilla tamburen öppnade sig en rymlig hall med dubbeldörrar till vad som kunde vara biblioteket. En nästan lika bred dörr ledde till matsalen där

pastorn hade dukat med två koppar på det långa bordet. Köksdörren var stängd, liksom dörrarna till ett par sidorum.

- Jag bad er komma hem till mig därför att min situation på sjukhuset är ganska ohållbar just nu, sade prästen. Ni är viktig för mig därför att ni var vittne till det som har försatt mig i det läge jag nu befinner mig i. Härom dagen ringde en mansperson från Domkapitlet för att upplysa mig om att jag inte var särskilt omtyckt på sjukhuset. Någon hade tagit kontakt för att få mig omplacerad så att man kunde få nån annan i mitt ställe. Jag sade att Domkapitlet inte hade någonting med sjukhusprästerna att göra. Det bekräftade han och sade sig ringa bara för att jag skulle få veta att jag satt löst.

Magdalena Larsson tystnade för ett ögonblick. Genom den öppna dörren till följande rum skymtade en vägg med bokhyllor från golv till tak. Det föreföll att inte handla om facklitteratur.

- Sitter du faktiskt löst? bröt Bror Nyman tystnaden.

Hon reagerade inte på att bli duad. Hennes ansikte var alldeles lugnt och hon mötte sin gästs blick utan vare sig ett leende eller ängslan. Fast hon inte var direkt vacker hade hon ett tilltalande ansikte. En levande människas ansikte, som tillhörde en möjligen känslig, men absolut inte vek natur.

- Doktor Bart har inte förlåtit att jag öppet reagerade mot hans förskräckliga dödsprofetia över huvudet på en patient, som ännu var vid medvetande och som hade lyssnat på mig strax innan, visserligen utan att svara men ändå närvarande. Han har nu aktiverat sig och

personligen försökt få tag på biskopen, omedveten om sjukhussjälavårdens organisation inom kyrkan som han var. Han hade fått nöja sig med att tala med en notarie, den samma som sedan ringde till mig. Och nu har jag bett dig hit för att granska min egen minnesbild av vad jag gjorde och sade. Du uppfattade väl vad som hände i sjukrummet, vad som blev sagt av både överläkaren och mig? Det påstås nämligen att jag inför patienten och den närvarande vårdpersonalen hade undergrävt doktor Barts medicinska auktoritet!

- Det är klart att du gjorde det, sade Bror Nyman. Men det var nödvändigt. Han stod ju där utan att ta hänsyn till den människa han förkunnade sin dödsdom över och som säkert hörde och uppfattade varje ord. Han basunerade ut sin auktoritet som en Herrens ängel.

- Och jag då? inflikade pastorn.

- Du sade att också du hade talat med Gud och att Han hade uppenbarat för dig att Han visst inte hade övertagit ansvaret utan att det faktiskt låg på överläkaren och den övriga sjukhuspersonalen.

- Sade jag verkligen så?

- Det var i varje fall andemeningen.

- Kan du formulera din minnesbild så exakt att du vid behov kan ställa upp som vittne om överläkaren på allvar försöker befria sjukhuset från min närvaro? Jag vet vad jag har sagt och står för det.

Bror nickade. Hon bytte samtalsämne och undrade hur det stod till med hans vän Pekkala, som inte längre var kvar på sjukhuset.

- Jag kan inte förmå mig att söka upp honom för vi

har ingenting gemensamt. Hans liv är en helt opåtaglig berättelse, bara ett minne från en tid när folk kunde följa med vad han gjorde och sade i tv. Han var särskilt stolt över sin intervju med abbé Pierre under dennes Finlandsbesök. Den filmen levde helt på abbé Pierres egen utstrålning och Pekkals senare försök att fånga andra intressanta människor på samma sätt gick tämligen spårlöst förbi. Det är väl femton år sen han gick i pension. Jag ringde till tv för att hitta någon som stått honom nära, men bara någon enstaka kollega mindes hans namn, ingenting annat.

- Hans storhet lever, sade Magdalena utmanande, och nu är det du som skall återupptäcka den!

- Men jag vet ju ingenting om honom, invände Bror.

- Det behöver du inte heller. Du behöver bara märka att han finns. Det är tillräckligt. Det behövs en annan människa för att framkalla hennes personlighet till och med för henne själv. Jag är glad att jag har lärt känna dig. Du följer med det som sker och du reagerar - som på doktor Bart.

- Jag ställer nog upp om han blir besvärlig, upprepade Bror. Om jag får använda dina egna tankar om sjukvårdspersonalen, så är du ju också själv en del av ansvaret för de sjuka.

- Jaha, sade hon. Och nu predikar du för mig?

- Jag kunde inte motstå frestelsen...

De reste sig båda och hon presenterade sitt vackra med god samtidskonst och böcker fyllda hem för honom.

3.

Bror Nyman åkte ut till bäddavdelningen på den kommunala hälsostationen några mil från huvudstaden. Det var sen eftermiddag och ingen tycktes röra sig i den stora aulan innanför den låsta dörrens väl tilltagna fönsterruta. En äldre kvinna släpade sig fram genom rummet. Hon fick syn på besökaren bakom glaset och gick för att öppna.

- Ta mig bort härifrån! viskade kvinnan. Rädda mig!

Informationsbåset var tomt. Där satt just nu ingen.

De var ensamma i den ekande aulan.

- Men din man..., sade Bror Nyman vänligt.

- Han kommer inte att märka nånting, sade hon.

- Kan inte han komma och hämta dig?

En sköterska uppenbarade sig och tog hand om den förvirrade gamlingen och lovade hjälpa henne att hitta till sitt rum. Bror Nyman stod kvar tills sköterskan återvände.

- Jag vill träffa Heikki Pekkala, sade han.

Hon nickade och bad gästen vänta.

Han ställde sig vid ett bord och bläddrade i tidningarna som låg där, alla tydligen olästa. De hade bara råkat bli liggande. Hasande steg hördes igen i korridoren. Det var Heikki Pekkala som kom, fullt påklädd under morgonrocken.

- Nej, men tjänare! sade han. Är jag döende eller varför har man sänt efter dig!

- Jag fick bara lust att komma.

- Vi slår oss ner här, sade Pekkala. I mitt rum ligger

en åldring och bara tittar. Han har hela tiden ansiktet vänt mot mig som om han var kameran i en stumfilm som registrerar allt. Jag blir tokig med honom! Om jag tilltalar honom, så reagerar han på inget sätt. Inte ens sköterskorna får någon respons när de lyfter honom ur sängen om morgnarna och leder honom till vårt tvätt-rum. Alltså är det bäst att sitta här tills de andra kommer. De äter just nu.

- Jag frågade efter dig på tv, sade Bror.

- Jaså? Jag är säker på att ingen där längre minns mig.

- Jodå, en rund liten vaktmästare kom bra ihåg dig, men hon sa att det är evigheter sen du slutade där.

- Henne minns jag, sade Heikki. Hon var en jättesnygg och pigg flicka. Vi skojade med varann iband. Idag är hon väl en rund och vänlig tant, som av någon orsak gillat mig. När var du förresten själv senast där på tv?

- Skulle det ha varit nån gång 1991 eller 1992?

- Då måste du ha gått i förtidspension, påpekade Heikki. På den tiden kunde man försvinna från jobbet på väldigt fina villkor med avgångsvederlag och allt. Men strunt i det; hittade du nån annan än den lilla runda, som mindes mig?

- Vaktmästaren tryckte på knappar så att dörrar öppnade sig och hissen förde mig upp till korridorer med en massa andra stängda dörrar. Jag mötte en enda levande människa, en sekretare, som hade hört ditt namn nämnas, men hon hade inte en aning om på vilken redaktion du jobbade trots att du var rätt så känd...

- Det är allt glömt, avbröt Heikki honom. Det är klart att någon journalist kan gräva fram ett och annat positivt urklipp i något dammigt arkiv, gamla tidningar är ju vår begravningsplats. Jag har inga tidningsurklipp sparade. Så länge jag lever tänker jag inte hänga några torkade kransar på min vägg.

- Har din son samma inställning?

- Nej. Han lever i en härlig växelverkan mellan sitt arbete och folks reaktioner på resultatet. Han låtsas vara anspråkslös genom att avvisa all överdriven uppmärksamhet. Han seglar vidare i förlig vind och just nu är han på Grönland.

- Vet han om att du ligger sjuk?

- Nej. Tids nog får han veta, men nu gör han allt sånt som jag gärna skulle ha gjort själv. Han filmar nämligen kringflytande isberg. Jag var på Gorbatsjovs tid på Grönland, i en liten stad som heter Ilullisat på grönländska, Jakobshavn på danska. Där stupar en av öns mäktigaste glaciärer ut i havet och kalvar isberg på isberg. Stora kryssningsfartyg lägger sig på betryggande avstånd och låter turisterna följa med det mäktiga skådespelet från småbåtar, de väldiga isbergens oändligt långsamma men ständiga rörelse ut mot öppna mörka vatten. Där fick också jag i tiden åka i en fiskares aktersnurra bland de jättelika blocken och jag tänkte att hit borde finska arkitekter och konstkritiker komma och få uppleva att Kiasma ingenting är att vara stolt över och att det planerade iskubshotellet på Skatudden bara var en skrymmande kuliss. Alla döda glasfasader vid de västra utfarterna från Helsingfors ropar

på arkitekter, som borde konfronterats med isens skönhet. "Res till Grönland", tjatade jag med min son. "Och ta med dig en arkitektstuderande, han kommer att bli överväldigad av vad han får se." Sonen for iväg och har varit där sen början av sommaren. Tänk vilka härliga hus vi kommer att få se i framtiden!

- Du ville visst förändra världen med dina filmer, sade Bror.

- Sannerligen, svarade Heikki, men ingen märkte det eller märkte det nog men gömde resultatet i något arkiv.

- Har nån av dina forna arbetskamrater tagit kontakt med dig under din sjukdom?

- Nej, vem skulle det vara? Och det är lika bra att de låter bli. Om nån av dem skulle hitta på att komma hit, skulle vi ömsesidigt vara besvärade och inte ha en aning om vad vi skulle säga till varandra. Det är klart att vi skulle prata, men bara tomgång.

- Som den gången du ringde upp mig?

- Jo, det var ren idioti från min sida. Jag såg mig omkring i mitt hem. Salen, som jag kallar vardagsrummet, har en del vackra möbler, bland annat ett par höga barockstolar, som jag gillar. Och en förfärlig hylla med CD-skivor, DVD-inspelningar och filmer i glänsande plåtburkar. I mitt sovrum står ett gammalt klippbord oanvänt. Jag köpte det när tv:n gick över till videoteknik. Det var då jag ringde till dig, helt enkelt därför att det kändes så löjligt att sitta ensam i ett tomt arbetsmuseum. Mitt livs idé hade varit att kommunicera och nu satt jag, som säkert många andra, som i en

urna full med aska från brända tidningar.

- Jag förstod verkligen inte varför du ringde till mig.

- Inte jag heller. Men varför kom du nu till mig?

- För att prästen skickade mig! svarade Bror.

- Du menar den där kvinnan. Magdalena Larsson?

- Ja, hon anser att vi behöver varandra för att hållas på fötter.

- Det var vänligt av dig att komma, svarade Heikki syrligt.

En sköterska kom fram till honom och frågade om han ville äta sin lunch där han satt, i så fall skulle hon hämta hans matportion som han lämnat orörd vid sin säng. När sköterskan gått berättade Heikki att hon var en mycket vänlig själ, som hade varit länge i jobbet och att hon, apropå det att ingen besökte honom, en gång hade sagt att man när man blir gammal har man endast de vänner kvar, som man känt hela livet. Alla de andra hör till omgivningen och försvinner med den.

- Nu är du cynisk, sade Bror.

- Kalla det vad du vill, men arbetslivet är som ett landskap med träd och buskar och stenar, som blir kvar när du går vidare och knappt kan urskilja ens dina egna fotavtryck.

- Jag har aldrig tillhört dina landskap, förtydligade Bror.

- Nej, och det var därför jag ringde till dig.

Sköterskan kom med matbrickan. Hon ställde den på bordet utan att ta notis om gästen och nämnde i förbigående att kommunen skulle öppna ett äldreboende inne i byn - intresserade det manne Henrik?

Han skakade på huvudet.

- Jag tänker bli frisk, förklarade han.

Sköterskan smålog och sade att det var trevligt att höra och lovade att alla på inrättningen skulle hjälpa till att så kunde ske. Men hur skulle han sen klara sig ensam hemma med maten och uppköpen?

- Bara jag slipper den där jävla medicinen, sade han och pekade på en tablett i ett litet glas på brickan.

- De skickade med den från sjukhuset och doktorn har bestämt att ni skall ta den, inskröpte sköterskan.

- Den var bra, tabletten, sade Heikki. När jag hade magsår, det var nånting med magmunnen som gjorde att jag knappt kunde röra mig, var tabletten bra. Men nu misstänker jag att den också har att göra med att jag blev liggande när man botat mig på sjukhuset för salt-syran som trängde ut ur magmunnen. Sen orkade jag inte ens stiga upp. Jag har sagt åt varenda läkare att de borde byta den där medicinen, ja, vad heter den nu igen?

- Nexium, fyllde sköterskan i.

- Jag har en vän som är läkare, svarade Heikki buttert. Han skall nog hjälpa mig.

Bror blev förvånad över att Heikki blev aggressiv mot den rara men bestämda sköterskan.

- Vår läkare blev inte alls glad när hon hörde att ni hade vägrat ta er medicin, sade hon.

- Hon är alltför ung, den där kvinnodoktorn, svarade Heikki.

När sköterskan bar ut matbrickan (efter att ha övervakat att han tog sin medicin) spottade han ut tabletten

och begravde den i blomkrukan på fönsterbrädet.

- Vi skall se om blomman överlever, skrattade han. Jag har på känn att samma medicin kan vara både bra och dålig, den kan hjälpa mot ett ont men samtidigt skapa ett annat. Till exempel min stora trötthet och oförmåga att röra mig.

Bror ville veta vad Heikki egentligen led av.

- Jag minns inte vad det heter. Man har ju läst i tidningarna att läkarna inte alltid känner till en medicins alla bieffekter. Och det är på grund av en bieffekt jag ligger här. Välkommen hem till mig sen så snart som möjligt.

Det började droppa in en och annan klient till sällskapsrummet. En äldre fet man, som inte såg precis orkeslös ut, slog på tv:n för de tidiga kvällsnyheterna. Ingen hälsade på Henrik. Han betraktades tydligen inte som en av dem. Kvinnan, som hade bett Bror befria henne från bäddavdelningen kom igen och frågade om de kunde smita nu. Hennes ansikte var som en sammansvurens. Han upprepade att hon nog borde tala med sin man först och hon försäkrade att han ingenting skulle märka. En sköterska ropade på henne.

- Aune! Kom nu, så skall jag visa dig var du kan bada i kväll.

Bror Nyman lämnade huset. Ute på trappan stod en patient och rökte. Han höll behörigt avstånd till en grupp rökande kvinnor några meter längre bort.

4.

Några veckor senare ringde Heikki Pekkala.

- Här är jag nu!

- Var då? undrade Bror.

- Hemma förstås, sen några dagar. Magdalena är också här. Hon har lovat se till mig ibland.

- Vem?

- Hon. Prästen.

- Jag begriper ingenting, sade Bror.

Heikki förklarade hur situationen hade blivit olidlig för Magdalena på sjukhuset. Hon hade blivit utfrusen på alla nivåer. Henrik hade smugit sig in till hennes tjänsterum på sjukhusets kansli. Magdalena hade varit glad över att han var på fötter igen. Deras hemliga möte hade slutat med att att han hade berättat hela sin levnadshistoria för henne.

- Jag gav henne min adress och hon sade att hon skulle sticka sig in för att kolla hur jag hade det. Och nu sitter hon här. Hon frågar också efter dig!

- Får jag tala med henne, avbröt Bror den andres svada.

- Är det klart med sparken, frågade han Magdalena.

- Inte än, men den är på väg och när den kommer är jag redan någon annanstans.

- Var då?

- Det säger jag inte förrän det är helt klart...

Heikki grep igen telefonluren.

- Har du redan kysst din präst? var det första Bror passade på att säga.

- Sânt prat vill jag inte höra, svarade Heikki.

- Kom i alla fall ihåg att du är alldeles för gammal för henne, retades Bror.

Heikki lade på luren. Bror kunde inte förstå sig själv. Hur kunde han falla tillbaka i en jargong som kanske var rolig på jobbet en gång i tiden? För att inte skada vänskapen - för ett slags vänskap hade i alla fall uppstått mellan honom och Heikki - ringde han genast tillbaka.

- Förlåt mig, sade han.

- Okay, sade Heikki.

Bror bad om Heikkis adress, vilket han också fick. Redan följande dag ringde han på utan att ha anmält sin avsikt att komma på besök så snart. Han fick trycka på ringklockan ett par gånger innan han hörde Henrik röra sig i riktning mot dörren släpande på dammsugaren.

- Jag gör ingenting annat än städar nuförtiden, sade han urskuldande när han slutligen öppnade. Vem som helst kan ju komma när som helst...

Det var överraskande prydligt hemma hos honom. I köket låg inte ett kärl på vare sig arbetsbordet eller diskbänken, ytorna var skinande rena och blanka. Likaså spisens svarta keramiska platta. Bordet hade ännu inte rensats från dagens post. Tidningarna låg kvar olästa. Heikkis liv hade tydligen viktigare innehåll än vad blaskorna kunde erbjuda.

- Din mamma skulle ha varit stolt över dig, sade Bror.

Heikki lät dammsugaren ligga kvar på golvet i stora

rummet. Besöket var bara ett avbrott i det nödvändigaste, att sköta om sitt eget liv.

- Är det inte konstigt att bo i höghus här ute på landet? sade Bror.

- Nej, jag slipper klippa gräs och skotta snö. Jag kan ge all min kraft åt konsten.

- Det har du upphört med för länge sen!

- Alldeles riktigt, sade Heikki, Men det var så en gång.

- Är det för den där kvinnans skull som du håller på och städar?

- Vi låter den saken bero, svarade Heikki.

Han tog ett stort kuvert från vardagsrumsbordet och de gick tillsammans tillbaka till köket. Där bredde Heikki ut stora fotografier av skimrande isberg över hela bordet. På en av bilderna kunde man se ett kryssningsfartyg, det liknade en bräcklig farkost till hälften skymd av en gnistrande skyskrapa av glas med snötäckt tak, som nådde nästan ner till vattenytan. En annan bild visade en liten fiskebåt med en man stående i aktern körande längs en svartblå isvägg. "Här använder fiskarena aldrig flytvästar. Vattnet är så kallt att den som faller i ändå inte har en chans", hade någon skrivit bak på bilden.

- Det är pojakens bilder, myste Heikki. Han kommer nog inte tillbaka i rapport. Nu funderar han på att göra en bilderbok, Isstaden. Vi får se. Han ringde nyligen från Ilullisat för att kolla om bilderna kommit fram. Han är så betagen av isbergens arkitektoniska skönhet att han nästan snyftar i telefonen och på allt sätt vill

engagera mig att väcka arkitekterna ur deras trista glasdrömmar.

- Varför vill du inte låta dig engageras? Har du kanske nånting själv på gång som du ännu vill åstadkomma?

- Se dig om på mina hyllor, svarade Heikki. Mitt skapande borde ha tagit slut genast då videon tog över. Jag envisades med att fortsätta med film, men ingen orkade vänta på det färdiga resultatet.

- Du kan ju inte vara den enda som råkade ut för det. Alla var väl tvungna att ställa om sig?

- Somliga fick lugnt fortsätta med att arbeta med film, men jag var inte ett tillräckligt stort namn.

- Du var i alla fall ett namn!

- En liten tid, ja. Nu gör det detsamma, nu är jag fri från allt vad folk tycker. Jag lämnade jobbet och blev en del av det okända folket.

Vardagsrummets välfyllda hyllor verkade vara i stort sätt orörda. DVD-kassetter, CD-skivor, böcker och tidsskrifter trängdes med varandra i ostörd sämja. Dörren till det intilliggande rummet stod på glänt. Heikki varnade Bror för att öppna den.

- Därinne sover och arbetar jag och samlar på gamla filmgrejor. Du får se det när jag har städat färdigt.

På ett högt skåp nära dörren stod ett stort fotografi av ett vackert kvinnoansikte tillhörande en person i sextioårsåldern.

- Bilden är tagen kort innan hon insjuknade, sade Heikki. Det är kanske därför hon ser så sträng ut. Det är pojken som har tagit bilden och han är väldigt nöjd

med den. Det är jag också, jag tycker om att hon följer mig med blicken var jag än rör mig i rummet. Hon är egentligen den enda jag har haft att prata med de senaste åren. Vem skulle jag annars ha talat med, hon kände ju mig utan och innan.

- Du lär ha vårdat henne ensam i tio år.

- Det skall vi inte orda om nu, invände Heikki. Vi levde helt enkelt tillsammans. Jag kunde inte vara långa stunder ifrån henne, att sköta henne var aldrig betungande. Det var härligt att leva i symbios, skall jag säga dig. Även då det kändes svårt ibland.

- Och efter henne har du inte haft nån att prata med?

- Rätt. Vem skulle jag ha pratat med? Jag har ingenting att säga.

- Vår pastor tyckte att du och jag borde ta vara på varandra och hålla någon form av kontakt, sade Bror.

- Hon är helt professionell, pastorn. Hon påstår att det står i Bibeln att det inte är bra för människan att vara allena. Jag tycker att hon kan vara nöjd med dig. Du besökte mig på sjukhuset, på bäddavdelningen och nu är du här. Det är bra att du är aktiv. Jag är inte sån.

5.

Magdalena Larsson ringde och ville höra hur det stod till med Bror. Han berättade att han arbetade på en artikel, eller kanske rättare sagt en essä, om Heinrich Böll, som trots sitt Nobelpris i det allmänna medvetan-

det hamnat helt i skuggan av Günter Grass litterära bestialitet.

Magdalena kände bra till Böll, inte bara Katharina Blums förlorade heder utan också en hel del andra titlar, som hon räknade upp på tyska: Ansichten eines Clowns, Gruppenbild mit Dame och Wo warst Du, Adam? Hon hade en gång varit förälskad i en tysk teologistuderande, nämnde hon. Men det var inte sitt eget liv hon var mest intresserad av utan sina patienters.

- Fast jag är inte längre sjukhuspräst, tillade hon. Vår ledande sjukhuspastor har meddelat att det är svårt för Helsingfors församlingar att hitta en plats för mig som patientsjälavårdare i den här staden.

- Det tror jag inte, sade Bror.

- Du får så lov att göra det. En överläkare på ett stort sjukhus har mycket stort inflytande.

- Men till och med jag förstår att han inte kan avskeda en präst som är anställd av kyrkan! protesterade Bror.

- På sätt och vis har du rätt, men på de här villkoren vill jag inte fortsätta.

- Det är alltså ditt eget val att dra dig undan?

- Titta efter hos Böll, fortsatte hon, ta t.ex. Die verlorene Ehre der Katharina Blum. Det finns lägen när man får lov att ta saken i egna händer... Fast nu ringer jag för att säga att jag är glad över att du tar dig an Heikki. Det är inte bra för nån människa att vara helt ensam. Inte för dig heller.

- Männe inte Heikki och jag kan träffas ibland om det behövs, sade Bror. Egentligen klarar man sig

mycket bra på egen hand så länge man är frisk. Nästan alla människor har försvunnit ur mitt liv och det beror inte på att de skulle ha dött, bara ett fåtal av dem har flimrat förbi i tidningarnas dödsannonser. Det är faktiskt jag som har sjunkit under de flestas medvetandetröskel.

- För vem skriver du då?

- Inte är det för mina vänner. Jag tror att det är för mig själv. För att ta vara på den tid jag har kvar.

- Jag tror att jag skall bjuda er två på supé hem till mig, avbröt hon honom. Nästa fredag. Passar det?

Arbetet med essän om Heinrich Böll löpte mycket trögt. Bror Nymans ursprungliga tanke på en hyllning till författaren, som inte var rädd för att utmana Bild-Zeitung, drunknade i all den kringläsning han tyckte att han borde ägna sig åt. Allt som var enkelt och glasklart i Katarina Blums förlorade heder försvann i bråten av material, som Böll hade hopat kring huvudpersonen i Grupporträtt med dam. Det gällde att igen gräva fram författarens envetna kamp mot de makter i samhället som hotade människovärdet.

Bland allt sitt material stötte han också på egna och andras tidigare texter. I synnerhet några nedkastade anteckningar från en psykoterapeutisk diskussion om vänskap gav honom ett och annat att tänka på. Var inte sjukhusprästens försök att få Heikki och honom att ta hand om varandra ett typiskt kvinnligt sätt att förstå vänskap på? Pastor Magdalena tänker som en kvinna, men män är inte kvinnor. Män håller inte ihop för ge-

menskapens skull utan för att det alltid finns någonting som skall göras. Båten skall i sjön, huset skall målas, flaggstången skall resas. Då behöver man varandra, men ingen karl går till en annan karl för att det känns mysigt att vara tillsammans. En karl känner närhet och värmande gemenskap endast i förhållandet med en kvinna. Hur i all världen har pastorn inte fått det klargjort för sig under sin utbildning att kvinnan är mannens mänskliga gemenskap?

Bror Nyman kom ingen vart med sin essä och kastade sig på soffan i vardagsrummet för att betrakta den vackra ram hans hustru hade skapat ur ingenting. Och Ingenting, det var han, som blev kvar när hon gick bort, och det hände redan för länge sen. All skönhet här var skapad för dem, men nu omger den bara Ingenting; pennan och pappret behöver den inte.

Telefonen ringde.

Det var Heikki, som ville tomprata. Förevändningen var om det var okey att han tog med sig blommor på fredagen, och var dessa i så fall endast från honom eller från dem båda?

- Bara från dig, svarade Bror. Jag tror att du får gå ensam, det har du säkert ingenting emot. Den här fredagen är en så viktig, men också så tung dag i mitt liv att jag ogärna går på fest. En annan gång, tack.

Det var tydligt att tanken att gå ensam till sjukhusprästen inte alls var så galen ur Heikkis synvinkel, men han beklagade sig för Bror och lade till slut på luren.

En kvart senare ringde Magdalena.

- Är det faktiskt så att du inte kan komma på fredag?

Bror svarade att han visst kunde, men absolut inte ville komma som ett slags par med Heikki. De var inga parhästar.

- Jag har inte antytt nånting sådant genom att bjuda er samtidigt, sade hon. Men ni behöver ju varandra.

- Det gör vi inte alls, envisades Bror. Du är nog litet för omtänksam.

- Då bli det en ledig plats vid min supé. Bra. Då bjuder jag pojken.

- Vilken pojke?

- Min son. Han får komma ensam och ge sin familj lugn och ro en kväll.

Det var en nyhet att pastorn hade varit gift och hade en fullvuxen son! Hon, som var så ungdomligt vacker med ett av bekymmer oförstört ansikte! Då hade hon alltså också en karl någonstans om han inte var död. Hon bodde i alla fall ensam.

Bror återvände till sina papper och Bölls böcker. En av orsakerna till hans stora intresse för författaren var hans orädda angrepp på den starkaste opinionsbildande kraften, Bild-Zeitung. Han låter helt enkelt Katerina Blum ta livet av den journalist som kränkt hennes kärleksfulla möte med en underbar man, som hon inte visste att var efterlyst och jagad av polisen. Pressen hade, sin vana trogen, slagit ner på deras intima möte i rännstenen för att kunna trampa på dem båda.

Det störde Bror att Böll var nästan glömd, medan Grass alltfort stod i offentlighetens ljus. Bölls död 1985

berättigade inte att han glömdes bort. Dessutom ogillade han Grass för den äckliga skildringen i Blecktrumman av hur en man fångade ål genom att upprepa gånger sänka ett hästhuvud i djupet. Det upplevde han som en litterär stöld. Den skildring, som borde vara den klassiska, publicerade den balt-tyska författaren Werner Bergengruen redan 1939 i sin bok *Der Tod von Reval*. Men i originalet sänks inte ett hästhuvud i djupet. Fiskaren sänker ner sin döda hustru. Två gånger till och med.

Bror hittade inte *Döden i Reval* någonstans bland sina böcker. Kunde den ligga i källaren eller i någon av lådorna med utgallrade verk?

Böll ställde sig genomgående på en ofördärvad, enkel mänsklig anständighets sida. Hur skulle en sådan kunna undgå att bli överkörd av både pressen och det litterära etablissemanget? Hans sista roman avfärdades av Bayerische Rundfunks litterära medarbetare med orden: "aber er schreibt ein mieses deutsch", att Böll alltså skriver en usel tyska!

Telefonen ringde igen.

En artig person presenterade sig som ledande sjukhuspastor. Chefen för församlingarnas gemensamma arbeten hade bett honom undersöka ett klagomål, som riktats mot en av sjukhusprästerna, Magdalena Larsson. Han hade fått höra att Bror Nyman hade varit närvarande vid en häftig ordväxling, eller rättare sagt ett häftigt angrepp på en överläkare i patientens och de anhörigas närvaro. Överläkaren har meddelat att han

kommer att vidta åtgärder om hon fortsätter att arbeta på hans sjukhus eller på något sjukhus överhuvudtaget som han känner till.

- Var hon verkligen, enligt er uppfattning, så utmanande skamlös? ville ledande sjukhuspastorn veta.

- Nej, jag förstår ingenting, bröt Bror Nyman ut. Hon framförde bara en teologisk kommentar när överläkaren, vad var det nu han hette... dr Bart... när han började framföra påståenden om Gud, och det kan ju inte vara hans fack.

- Minns ni vad han sade?

- Mycket bra. Han sade att patienten dör närsomhelst och att hennes öde nu ligger i Guds händer. Han fråntog alltså offentligt sig och avdelningsläkaren, en ung kvinna, allt ansvar.

- Fortsätt, sade ledande sjukhuspastorn.

- Magdalena Larsson sade att också hon hade talat med Gud och sagt till avdelningsläkaren att ansvaret för patienten faktiskt låg på läkarna och sjukvården.

- Sade hon exakt så?

- Åtminstone var andemeningen den.

- Vad gjorde överläkaren då?

- Han tågade ut frustande som ett gammalt ånglok. Ett par sjuksystrar såg helt förskrämda ut. Den ena sade lugnande till sin kollega ungefär att det är så här han gör ibland.

- Tycker ni att sjukhusprästen gjorde rätt?

- Jag är inte teolog...

- Men på ett mänskligt plan? envisades telefonrösten.

- Det är klart att hon hade rätt, inskräpte Bror

Nyman. Om man har ett ansvar så måste man bära det till slutet och inte överlämna det åt himlen.

Ledande sjukhuspastorn undrade om pastorn genom sitt uttalande chikanerat en förman inför hans underlydande.

- Det var han som själv skämde ut sig, konstaterade Bror Nyman.

- Tack skall ni ha, sade ledande sjukhuspastorn. Tyvärr stöder era ord i allt väsentligt de klagomål som överläkaren har anfört till församlingarna!

Bror lade på luren, men lyfte den på nytt för att ringa upp Heikki och varna för ledande sjukhuspastorn ifall denne skulle komma på idén att ringa också till honom. Heikki svarade inte.

Bror motstod frestelsen att ringa till Magdalena och säga att han hade ändrat sig och skulle komma på fredag.

6.

Lördag förmiddag ringde Heikki till Bror. Han var något upphetsad och gick direkt på sak.

- Visste du att hon har varit gift?

- Vem?

- Vår präst förstås! Hon hade inbjudit sin son i ditt ställe till lunchen igår. Han berättade att han hade träffat sin far på gatan i sällskap med någon som verkade vara hans nya fru eller flickvän.

Magdalena hade förefallit måttligt road av nyheten.

Hon hade bjudit på lätt och god mat. Gösfiléer i någotslags smetanasås och ett Alsacevin...

Bror sade sig inte vara intresserad av att höra Heikkis bedömning av lunchen och det som tycktes vara hans huvudintresse, nämligen pastorns möjliga skilsmässa. Han gjorde därför slut på samtalet så snabbt som möjligt.

Senare på dagen ringde kan upp Magdalena och berättade om ledande sjukhuspastorns samtal. Hon kommenterade det inte på annat sätt än att hon tydligen fick börja se sig om efter ett annat jobb.

- På något annat sjukhus?

- Nej. Helt utanför den kyrkliga sfären. Jag är legitimerad psykoterapeut. Jag kan öppna eget om jag besluter mig för det.

- Är du sårad?

Tystnaden var total.

På eftermiddagen åkte han hem till henne. Ringde oanmäld på dörren och blev glatt mottagen. Den här gången satte de sig vid ett litet bord i köket och hon bjöd på espresso. Det syntes inte ett spår av föregående kvälls bjudning, utom möjligen i den blombukett han skymtat borta i biblioteket.

- Hurudan blev kvällen med Heikki och din son?

- Det var alldeles trevligt...

- Jag har inte haft en aning om att du varit gift.

- Inte tror du väl att det är mitt jobb att prata om mig själv? Jag bad karlen försvinna helt enkelt. Det är länge sen.

Hon reste sig och gick till spisen efter espresso-pannan, som fräste fram hennes kaffe.

- Jag stod en gång just så här framtåtböjd framför honom, visade hon. Han var förbannad på mig för någonting och hötte med knytnäven. "Gör du en gång till så där så är det slut mellan oss!" sade jag. Och han gjorde det igen, kom hotfullt mot mig i köket. Följande dag flyttade jag hit. Det här var då min fars hem. Tavlor och böckerna, allt var hans. Själv låg han på sjukhus.

- Var det länge sen?

- Tio år, tror jag. Pappa dog, men allt det jag såg under hans långa sjukhusvistelse ledde till att jag beslöt mig för att bli sjukhuspräst. Det måste finnas någon som är till för de sjuka utan att själv höra till systemet. När min far hade fallit ur sängen och slagit huvudet så svårt att han aldrig mer blev sig själv, frågade jag avdelningssköterskan om de inte kunde låta en specialist undersöka vad som hade hänt med hans huvud. "Det gör vi aldrig med människor i den åldern", svarade hon. Jag stod inför ett slutet, hierarkiskt och opåverkbart system. Och jag råkade se en kvinnlig sjukhuspräst smyga omkring diskret som en nyanställd hjälpstäderska. Då fick jag min kallelse. Jag måste in i det här systemet utan att ändå tillhöra det. Och nu vill man kasta ut mig.

Hon skrattade till, skrattade faktiskt, och det var glädje i hennes ögon.

- Och här slutar berättelsen om mig, sade hon. Och din fru?

- Också hon har gått bort, sade Bror. Så slutar berättelsen om mig.

Han gjorde några försök att återknyta till vad Magdalena tidigare sagt, men det blev helt tydligt att det inte var möjligt att få en tränad själavårdare att dess mer breda ut sig om sig själv.

- Nu har vi pratat tillräckligt om mig, inte sant? Vad skall du bli när du blir stor?

- Stark, sade Bror. Orubblig, helt oberoende av det hössel, som hela tiden pågår i samhället - i pressen, radion och tv:n.

- Och vad skall du göra med din styrka?

- Vara mig själv. Ensam eller tillsammans.

- Du vill gå rak i ryggen med upphöjt huvud genom en ändlös följd av tomma rum?

- Hur så tomma?

- Jag ser ingen människa i din närhet.

- Inte behöver jag gå hand i hand med någon, muttrade han.

- Jag skall visa dig nånting, sade Magdalena och gick till sitt skrivbord i biblioteket.

Hon kom snart tillbaka med en tidning i handen och pekade på det bekanta porträttet av "alla tiders biskop". Själv kolumnist hade denne alltid lyckats lägga sina ord så att de behagade pressen. Nu var han bestört över att det fanns folk i kyrklig tjänst som hade förlorat evighetsperspektivet på människan. Särskilt upprörande var att en sjukhuspräst förnekade att en döende människa kunde vila tryggt i Guds hand. Det finns en punkt, menade biskopen, när också den skickligaste och mest

pliktrogna läkare måste inse att han har gjort allt man rimligtvis kan begära och lugnt kan överlåta en döende patient i högre maktens hand och därvid inte dra sig för att vittna om Guds omsorg. "Jag hoppas verkligen att att det är ett undantag att en sjukhuspräst så har förlorat evighetsperspektivet på människan såsom nyligen har inträffat på ett av vårt lands främsta sjukhus," utlät biskopen sig till sist.

Magdalena skrattade obotfärdigt när Bror hade läst färdigt.

- Kan du gissa vem det handlar om? log hon. För bispren handlar det, precis som för överläkaren, om att vara en respekterad auktoritet.

Hon skrattade igen och fortsatte:

- Hur kan man bli nästan sextio år utan att ha fattat att auktoritet bara är en kostym, en vit rock eller en broderad kåpa, som skänker en allt det som ens person saknar. Vet du, jag tycker om att beundra dem så mycket jag kan för att de skall få litet frid i sitt hjärta.

- Varför det?

- De måste få allt nu för om ett ögonblick är de pensionerade och inser att de ingenting är om de inte har blivit upptäckta i sin sanna mänsklighet.

- Gäller det mig också? ville Bror veta.

- Det är ju det som är ditt problem. Att du ingenting längre är, tror du...

Hon tittade skälmaktigt som en sjuttonårig tös på honom, men slog blixtnabbt om till allvar.

- Nu går vi ut på stan, sade hon. Följer du med? Jag vill ha ett par nya handskar och en jättestor varm

halsduk för att övertyga mig själv om att jag egentligen mår riktigt bra och trivs med mitt liv.

Magdalena förstummade Bror när han upptäckte hur smärt och ungdomlig hon egentligen var. Hon talade hela tiden, vände sig ivrigt mot honom och hela ansiktet levde med i varje ord.

Det var bara grälla lampor och skrålande högtalare som påminde om att det snart var jul. Gatorna låg kala och bara. Snön var ännu någon annanstans, kanske på väg från Grönland. Tillsammans gick de in på Stockmanns och han såg genast scarfen som hon borde få. Den skulle göra sig mot hennes hår. Han tog scarfen från ställningen och hon hängde den löst över axeln och såg sig om efter en spegel.

- Den tar jag, sade hon när hon såg hur scarfen tedde sig. Litet världslig, kanske?

Köpet av handskar blandade han sig inte i. Han tittade bara i smyg på henne där hon med huvudet på sned prövade olika modeller, höll upp handen och spretade med fingrarna.

- Det var länge sedan jag hade en karl, sade hon skämtsamt när de steg ut på gatan. Man behöver någon som bryr sig om hur man ser ut, men annars är ni till mycket besvär.

Hon såg snabbt upp på honom och blicken var helt neutral. Hon granskade väl bara om han insåg att hon hade rätt.

Hennes egentliga ärende ute på stan var ändå inte att ekipera sig. I själva verket var hon på väg till några

centrala församlingsorgan. De vandrade vidare längs Alexandersgatan, ned mot Stortorget. I trängseln var det naturligt för henne att ta Bror under armen.

- Jag skall på förhör senare idag, sade hon och skrattade. Kanslimänniskorna, de som inte själva jobbar på sjukhus, har inte en aning om hur viktigt allt är, vad och hur man talar i en svårt sjuk människas närhet. De har inte en aning om att en patient kan se ut att vara helt borta och ändå vara helt närvarande.

Det var tur att hon höll Bror under armen för annars hade hon fallit illa då hennes uppmärksamhet låg helt på hans ansikte, på den hon talade med.

- Det här borde ju en överläkare begripa lika bra som sjukhusprästen, till och med litet bättre, fortsatte hon sin monolog.

En ryss från S:t Petersburg spelade trombon i hörnet av Alexandersgatan och Mikaelsgatan. Magdalena och Bror hejdade sig och han hittade en liten slant i fickan. Musikanten avbröt sig inte, men han visade med blicken och en lätt bugning att det var just dem han spelade för.

- Du har ingen aning om, sade hon, hur många fall det är som är verkligen svåra och som samtidigt trängs i överläkarens medvetande. Det kan kanske ur hans synvinkel finnas skäl att låta Gud ta hand om en del fall.

- Tänker du börja själavårda överläkaren också?

- Varför inte, svarade hon. Men det är nog inte möjligt.

De skiljdes vid Stortorget och hon gick ensam vidare. Han gick tillbaka till Akademiska bokhandeln för att fråga om det ännu var möjligt att få tag på Werner Bergengruens bok *Der Tod von Reval*.

I bokhandeln fick han inte den hjälp han hade hoppats på. Det utomordentligt vänliga och tjänstvilliga biträdet hänvisade honom till stadens välförsedda bibliotek. Där kunde man säkert få tag på boken eller ställa sig på väntelistan. Själv kunde hon inte påminna sig att någon någonsin skulle ha frågat efter någon bok av Werner Bergengruen.

- Ni har säkert inte varit anställd här länge, förmodar jag, sade han till biträdet.

- Tjugo år, svarade hon förläget.

Han dröjde en stund vid borden med svenska böcker och granskade hur årets titlar presenterades.

- Tjänare, hördes en röst som Bror genast kände igen.

Det var Sebastian Höök, tidigare chefredaktör både här och där innan han definitivt blev upptagen i de bestämmandes tystlåtna krets. Han borde ha vetat bättre än att gå till den här bokhandeln, som ju är stampplats för tillfälliga, oförutsedda möten.

- Jag söker en författare som kunde ta strupgrepp på hela den värld du tillhör, besvarade Bror hälsningen.

- Vad har du mot oss egentligen? invände Sebastian Höök.

- Jag sysslar för tillfället med Heinrich Böll. Han tog i en av sina romaner kraftigt strupgrepp på den allt dominerande bildtidningen i Tyskland. Han såg de cen-

trala mänskliga värdena ödelagda av en fräck, otämjd journalistik, en sån som nu dominerar hela tv-utbudet i vårt land och som också bestämmer varenda sida i pressen, till och med den så kallade kultursidan.

- Inte så illa rutet, sade Sebastian Höök. Dig har man knappast hört nånting av på de senaste, skall vi säga femton, tjugo åren. Men det är ju trevligt att du ännu är vid liv. Vi behöver sådana som du.

- Du menar som en plump i protokollet?

- Som en liten plump, skulle jag säga, men tjänare, tjänare, jag är tvungen att sticka. Det skulle vara trevligt att talas vid nån gång.

7.

Trädens grenar i Centralparken hängde som tunga vita ridåer framför Bror Nymans fönster. "And there were some fine trees", skulle kanske Hemingway ha sagt om han råkat passera och skulle därmed uttömmande ha beskrivit landskapets skönhet. Skulle han ha sagt något om det brutala tv-tornet eller den stora ödsliga bangården som tågen krälände övergav? Han skulle väl ha suttit i ett av tågen, i tankarna redan på väg till solen i Spanien.

Böckerna på bordet, de kringströdda pappren och anteckningarna på fullklottrade ark var en perfekt mur mot den vita naturens anspråk på honom. Det fanns ingen som hade en aning om var hans skidor eventuellt fanns och ingen som han behövde redovisa för hur han

använde sin dag. Det fanns inte så mycket snö att den kunde täcka det mörker han hela tiden var medveten om, pressens mörker. Det fanns misslyckanden, hjälplöshet, vrede, olycka och ondska, som man med trycksvärta kunde måla över alla människors dag med. Vid behov kunde en människas felsteg jagas som en varg över spalterna; ett snedsteg, en otrohet, ett rykte, ett vredesutbrott.

Heikki Pekkala ringde. Han satt på tåget och var beredd hoppa av på Brors station, kunde han sticka sig in?

- Tyvärr, löd Brors svar. Jag arbetar. Jag har en grej som jag måste få färdig.

- Okay, svarade Heikki på sitt typiska sätt. Du har alltså inte lust att diskutera vår sjukhuspräst med mig?

- På vilket sätt är hon vår präst?

- På inget sätt vår, men hon håller ju på att bli en person som idag angår alla.

- Hur så?

- Har du inga tidningar?

- Nej.

- Och inte tv heller?

- Nej.

- Radio då?

- Den har jag kastat ut genom fönstret, sade Bror.

- Du ljuger, men det är okay. Du vill helt enkelt inte bli störd.

- Så är det. Jag har under de senaste åren blivit bortskämd med möjligheten att arbeta ostört.

- Du menar bortskämd med ensamhet? Jag har heller ingenting mot det då jag har så mycket att göra nu för tiden, suckade Heikki.

- Okay då, hälsa prästen! avrundade Bror.

- Varför säger du det?

- Man har väl sina aningar. Varför kom du inte till henne på lunch? Du kanske inte vill dela henne med någon?

- Du skall intre förgifta dig själv med dina funderingar. De är inte riktigt sunda.

Samtalet med Heikki efterlämnade en mycket obehaglig smak. Det fanns inga naturliga förutsättningar för vänskap eller gemenskap eller ens kamratskap mellan de två. Att båda var fria från arbetslivets rutor och sammanhang var inte en tillräcklig orsak. Ensamhet duger inte som grund för något annat. Man måste se ett värde i en annan person för att bereda honom eller henne plats i den fria ensamheten,

Adjö. Hur skrivs det på franska, tänkte Bror. "A Dieu, adieu". Var det inte det överläkaren egentligen hade sagt när sjukhusprästen grep in. Han hade inte sagt adjö till en svårt sjuk människa, för till henne hade han ingen relation. Det han hade sagt adjö till var sitt eget ansvar, det var det han hade sänt iväg bortom tidens gräns.

När Magdalena dukat fram sin frukost och ställt en mugg kaffe på köksbordet, hittade hon sig själv på sidan fem i Nya Pressen. Det var en liten notis på ett

par spalter under rubbriken SJUKHUSPRÄST UTMANAR ÖVERLÄKARE. Kort och i en skenbart saklig ton berättade tidningen att "... en kvinnlig sjukhuspräst angripit överläkaren, som vid en döende persons bädd hade hänvisat till Guds omsorg. Sjukhusprästen Magdalena Larsson hade klart och tydligt ifrågasatt läkarens rätt att uttala sig om Gud. Överläkaren, doktor Bart, anser att det är nödvändigt att sjukhusprästernas ställning omprövas. Han vill ändå inte gå i någon offentlig polemik. Ledande sjukhuspastorn säger att allvarliga samtal har förts med pastor Larsson, som har bett om omplacering från det sjukhus där hon nu arbetar. Själv har hon inte varit anträffbar för kommentarer".

Under morgonmålet ringde Magdalenas telefon fem gånger. Tv:n ville ha henne till studion för en intervju. Hon avböjde. Radion ville att hon skulle delta i en diskussion om läkares rätt att tala om Gud när de själva inte längre kunde göra något för patienten. Bror ringde och gav henne sitt mobilnummer för den händelse hon skulle ha användning för honom.

Hennes son ringde också. Han bara skrattade och sade: "Stå på dig mamma, jag vet att du är en fighter." Och slutligen ringde någon från ledande sjukhussjälavårdarens byrå.

Magdalena var glad över pojkens samtal. Han hade rätt i att hon var en fighter, hon kunde därför inte annat än le åt uppståndelsen över att någon hade understått sig att tillrättavisa en överläkare som lekte ärkebiskop. "Litet mer ödmjukhet, om jag får be", sa-

de hon högt för sig själv och tömde den stora kaffemuggen.

Klockan nio ringde hon till ledaren för sjukhus-själavården och lämnade ett meddelande på hans telefonsvarare: "Hej, det här är Magdalena. När jag lägger på luren, har jag slutat mitt arbete för Helsingfors evangelisk-lutherska församlingar. Ni får ta hand om resten."

Hon struntade i att telefonen ringde oupphörligt i bortåt tio minuter. Under tiden gick hon till sitt skrivbord, tog fram sin lilla kassabok och fann bekräftelsen på att hon hade en buffert på nästan fyra månadslöner för den händelse någonting oväntat skulle inträffa.

När hon hade lagt ifrån sig kassaboken ställde hon sig framför bilden av Jesus, den bild som kallas "Den icke med händer gjorda" och bad att Han skulle fortsätta att vara hennes vän och att hon skulle visa sig vara värdig hans vänskap. Sedan släckte hon den lilla lampan som hon alltid höll brinnande vid sin böneplats. Den brann inte för Herrens skull utan för hennes egen skull och för att hon skulle minnas att Han och Fadern och Den Helige Ande hade lovat göra sig en boning i henne.

Hon gick ut för att sköta en del ärenden som hon länge tänkt uträtta bara hon fick tid. Hon behövde ett nytt pass. Det betydde besök hos fotografen. När hon kom till centrum mötte hon sig själv på bägge kvällstidningarna. "PRÄST OCH LÄKARE SLÅSS VID DÖDSBÄDD", stod det på den ena löpsedeln. "GUD

HJÄLPER INTE DÖENDE" skrek den andra ut.

Tidningarna angick inte henne ens så mycket att hon skulle ha stannat för att kasta en blick på vad de där-
utöver skrev om henne, men hon småskrattade när hon
gick vidare. Inte smålog utan småskrattade. I en rörelse
djupt inifrån henne.

Vem stod vid Tre smeder, detta monument med tre
nakna muskulösa män i brons, om inte Risto! Han var
hennes studiekamrat, nu en sån där präst som inte ville
veta av kvinnokollegor. Han vinkade nästan glatt.

- Hej, Magdalena, nu har du allt ställt till det för
dig!

- Hur så?

Hon gick fram till honom, glad över att få träffa en
god kamrat även om han nog hade rätt så märkliga å-
sikter.

- Hur så! upprepade hon. Jag har bara sagt som det
är, nämligen att en läkare inte kan hänvisa till att en
obotlig patient ligger i Guds händer och sedan bara
tåga ut. Det är ju han och hans kolleger och sjuk-
vården som är Guds händer. Den där överläkaren gjor-
de Gud till en ursäkt för att han själv skulle kunna dra
sig undan och sluta att med sin kollega bekymra sig för
en svårt sjuk patient.

- Tror du att han förstod att det var det du menade?
undrade Risto.

- Knappast. Gud var för honom bara en förevänd-
ning eller ett talesätt.

- Nåja, då har du bara ställt till bråk, just vad man
kunde vänta sig.

- Av en kvinnlig präst, menar du?

- För mig är du inte någon präst! dundrade Risto.
Du är en församlingsarbetande teolog helt enkelt!

- Vet du, vi är lika mycket eller lika litet präster, du och jag. Om du tvivlar på den saken, så kan du gå och fråga någon ortodox eller katolsk präst. Vad tror du att du får till svar? Jo, de hummar och börjar prata vänligt om något annat. Är det inte så?

Risto var av samma åsikt.

- Vi kan ta det ganska lugnt med varandra, fortsatte hon. Kom litet närmare så att jag får krama dig.

Utan att invänta den minsta gest från Ristos sida gav hon honom en varm kram. Han var synbart besvärad och började se sig oroligt omkring i folkmängden.

- Jag tycker att du kan tacka för min kram genom att lägga en slant i den bulgariska tantens bleckburk, hon som sitter där i snön.

Risto släppte sitt nästan avvärjande grepp om kollegan och grävde efter slantar i sin ficka.

- Borde du inte ge en sedel? retades Magdalena.

Han protesterade och gav henne en liten undervisning i hur det kommer att gå om vi låter tiggeriet återupplivas i vårt land.

- Jag ger heller aldrig dricks, poängterade han. Inte på restaurang, inte i taxi, inte ens på hotell. Dricks är en skenhelig form för tiggeri, som våra farföräldrar nästan lyckades utrota på trettioalet under förra seklet.

- Du är en principernas man, Risto. Jag älskar dig!

- Tack skall du ha, sade han och gick fram till den bulgariska kvinnan och släppte ner ett mynt i hennes

tomma burk. Hon såg med förgråtna ögon upp på honom, förde samman sina händer till ett ömjukt tack och bugade sig där hon satt.

- Och vad tänker du göra nu, frågade han Magdalena.

- Jag tänker öppna eget, sade hon. Jag skriver till Domkapitlet att jag, för att kyrkan överger mig i en svår situation, vill avgå från prästämbetet med omedelbar verkan.

- Bravo! sade Risto.

Hon började gå i riktning mot Svenska Teatern och Skillnaden och han hängde med. De hejdades av en spårvagn som strök tätt förbi.

- Du är inte präst du heller, sade hon och tog honom under armen för att han igen skulle få känna sig besvärad om någon bekant råkade se honom. Du är bara en luthersk pastor och pastorer finns det överallt. Att vara präst är liksom litet finare.

Hon tryckte sig litet närmare honom då de gick motströms på varuhusets breda trottoar och viskade kärvänligt i hans öra:

- Det är lika mycket finare att vara präst än pastor som det är att sitta i sin Volvo då den andra kör moped.

Risto gjorde sig fri från hennes påtvingna grepp om hans arm. Han stannade och hon blev också tvungen att göra det.

- Kan du inte gå ordentligt som folk! sade han.

Hon skrattade och sökte i sin väska efter en näsduk.

- Jag går ju som folk, sade hon. Det är ingenting

märkligt med att en kvinna håller en man under armen, utom om han är präst, förstås.

Och så skrattade hon igen. Han vände henne ryggen och gav sig i väg och skrattet kluckade inom henne när hon iakttog hans bestämda, karaktärsfasta steg. Hon hade en underbart befriad känsla denna morgon då hon hade sagt farväl både till Helsingfors församlingar och Domkapitlet. Hon kände sig som en av Jesu kvinnliga vänner, som alltid väckte förargelse och förvåning när de dök upp och var helt sig själva.

Då hon vid lunchdags vittjade sin väska vid köksbordet såg hon på mobilen att hon missat tre samtal. Två nummer var för henne okända, det tredje numret var Bror Nymans.

Innan hon tog av sig kappan ringde hon upp det första numret. Det tillhörde en kvinnlig kollega som hade på hjärtat att den fråga det nu gällde var så viktig att "du måste stå stark. Man vet aldrig hur mycket en skenbart döende människa hör och förstår. - Kämpa", sade hon, "kämpa". Det andra samtalet var från tv som gjorde ett nytt försök att få henne med i en direktsänd studiodebatt efter kvällsnyheterna. Hon svarade kort nej. Utan förklaringar.

Det tredje missade samtalet lät hon vara. Hon höll mobiltelefonen i sin hand, funderade och lade ner den i väskan igen. Hon ångrade sig, tog upp den, men lade den på bordet. Liksom för säkerhets skull.

Efter en liten lunch på rester ur kylskåpet städade hon snabbt alla kökets fria ytor och gick tankfull om-

kring i sin stora våning, som en gång varit hennes fars. Var skulle hon ta emot sina klienter, konfidenter, eller hur man nu skulle kalla dem, som skulle komma för att söka hjälp hos henne? Det fanns ingen annan möjlighet än att offra sängkammaren, det lilla rummet genast till vänster i hallen, det som ursprungligen var tänkt för hembiträdet.

Sin stora säng borde hon få ut ur kammaren och placerad någon annanstans. Hon gick till faderns bibliotek. Där fanns utrymme nog om hon bar ut Aaltobordet, som hon nu använde som skrivbord, och flyttade på barockstolarna och matbordet. Men sängen skulle hon aldrig klara av att flytta ensam.

Hon återvände till köket, grep mobilen och ringde till Bror.

- Du har ringt, sade hon.

Han betygade att han skulle stöda henne om hon behövde det.

- Visst behöver jag ditt stöd omedelbart, svarade hon. Du kan komma och hjälpa mig att flytta några möbler.

Vid fyratiden stod hon i fönstret och såg honom parkera bilen på andra sidan gatan. Hon öppnade dörren innan han hunnit ringa på och gav honom en välkomstkram innan han ens fått av sig överrocken. Plötsligt blev hon medveten om sin kramvillighet och drog sig några steg tillbaka.

- Vill du ha en kopp kaffe?

- Vi jobbar först, svarade han medan han hängde av sig ytterkläderna. Vad allt skall flyttas och vart?

Hon gick med honom till sängkammaren och pekade på den breda stadiga sängen. Sedan lotsade hon honom till biblioteket och visade var hon hade tänkt sig att den skulle ställas. Lakanen och madrassen låg redan kasta- de över barockstolarna.

Han ställde sängen på kant och försökte baxa ut den genom dörren.

- Det där går inte, sade hon och tog resolut tag i ena kortändan. Vi är ju ändå två som kan bära.

Utan desto vidare ord och utan större åthävor lyckades de få den breda sängen till biblioteket och prövade tillsammans ut den plats som minst förstörde den estetiska balans som hennes far hade lyckats skapa. Bror bar sedan ensam Aaltobordet till det blivande mottagnings- och arbetsrummet.

- Du är stark du, Magdalena, sade han när de slog sig ner till kaffet. Fast det syns inte på dig.

- Jo, jag är stark, sade hon. Jag höll på att skräm- ma livet ur en präst tidigare i dag när jag kramade om honom vid Tre smeder.

- Du får gärna krama mig också, sade Bror.

- Dig kramar jag inte av professionella skäl. Jag är faktiskt, eller har i viss mån varit din själavårdare.

- Det har du verkligen inte, protesterade han.

- Det har jag visst, envisades hon. Jag har försökt visa dig vägen tillbaka till människorna.

- Är det Heikki du tänker på igen?

- På er båda.

- När det gäller Heikki, fortsatte Bror, har jag faktiskt bara ställt upp för din skull. Jag har inget

behov av en sån kontakt. Om jag behöver en människa så ringer jag till dig, men jag tänker inte börja vårda någon relation för att motverka ensamhet. Du får allt se på mig med vanliga ögon, inte med professionella.

Dörrklockan ringde och Magdalena försvann ut i hallen. Om en stund kom hon tillbaka med ett blompaket som hon öppnade på diskbänken. "En liten anspråkslös bukett från Maja, Ulla, Asti och Leena" stod det på kortet.

- Det är från några sköterskor från den avdelning där jag stötte mig med doktor Bart. De vet ju vad han är för en buffel.

Han steg upp från kaffebordet och det var tydligt att han gjorde sig redo att gå.

- Jag har sårat dig, sade Magdalena.

- Det har du inte alls, men jag kan inte bortse från att du är en vacker och tilldragande kvinna.

- Vad rar du är, sade hon gäckande. Och du är en stilig man, riktigt farlig också.

När han inte tänkte ge henne någon avskedskram tog hon hans båda händer, drog honom närmare sig så att han blev tvungen att ge henne en liten, snabb kyss nära munnen.

När Bror hade gått gick hon till sin nya sängkammare. Faderns bibliotek var inte förstört trots omöbleringen, konstaterade hon, men hon såg att några tavlor måste flyttas.

Den stora målningen av det vita stoet, som visade bara en skymt av halsen och en väldig bringa med en

röd fläck, ville hon hänga ovanför sin säng. Den lilla röda fläcken var helt oförklarlig.

8.

Tv:n hade till studioprogrammet efter kvällsnyheterna lyckats få tag på sin favorit biskop Pärs, som ännu aldrig avlägsnat sig särskilt långt från massmedias gängse värderingar. Han satt lätt framåtlutad mot programledaren på andra sidan bordet. Vid sin sida hade han Jaana Pitkänen, en sedan årtionden välkänd kyrklig banbrytare på själavårdens och familjerådgivningens område. Programledaren flankerades av en äldre känd läkare, som ofta anlätades för sin frispråkighets skull när det gällde etiska frågor.

- Det har väckt uppmärksamhet att ett centralsjukhus i Helsingfors har stängt sina dörrar för en kvinnlig sjukhuspräst, öppnade programledaren diskussionen. Hon hade blandat sig alltför häftigt i överläkarens bedömning av en döende patients tillstånd. - Herr biskop, är inte detta en allvarlig fråga för kyrkans ledning? Har en sjukhussjälavårdare rätt att vid dödsbädden angripa den vård som ges och som har givits?

- Naturligtvis inte, svarade biskop Pärs. Själavårdarens ämbete är inte ett debattämbete utan ett ämbete, som, utan att göra väsen av sig själv, stilla stöder och hjälper människan på tillfrisknandets eller avskedets väg. I ingen händelse skall prästen försöka ge egna dia-

gnoser och göra dem gällande mot läkare, för att inte säga överläkare.

- Men har någon gjort det, frågade den kvinnliga deltagaren Jaana Pitkänen. Inte opponerade sig väl sjukhusprästen mot en medicinsk diagnos?

- Det kan man nog säga att hon gjorde, svarade den kände läkaren. Överläkaren försökte på ett vackert sätt säga att de medicinska hjälpmöjligheterna var uttömda.

- Hur sade han det, frågade hon.

Programledaren harklade sig och bladdrade i sitt programutkast.

- Han sade ungefär så här: "Det är slut nu. Saken vilar nu i Guds händer."

Biskopen lyfte ett finger för att visa att han hade något att tillägga och fick genast ordet.

- Vi får vara tacksamma så länge vi har framstående läkare i hög ställning, som inte blygs för att öppet överlämna en sjuk människa i Guds händer och anspråkslöst stiger åt sidan för en som är större.

- Stopp litet, avbröt Jaana Pitkänen. Vad sade sjukhusprästen egentligen?

- Jag har ju det här, sade programledaren, alltså i den form överläkaren har skrivit ner det i sin anmälan till hennes arbetsgivare: "Jag har själv talat med Gud", sade hon, "och han säger att saken inte alls ligger i hans händer utan i era." Hon avsåg därmed överläkaren och sjukhuset.

- Det var nog anmärkningsvärt fräckt, sade biskopen. Jag ber om ursäkt på kyrkans vägnar.

- Stopp! avbröt Pitkänen igen. Teologi är inte min

starka sida, men så mycket förstår jag att hon ville säga att det är vi, som ansvarar för den döende människan, som är i Guds händer. Det är på våra armar Han bär den som är svag.

- Menar ni, frågade läkaren, att hon egentligen ville få sagt att överläkaren inte skulle försöka smita undan sitt ansvar och gömma sig bakom Guds rygg?

- Just det! Absolut.

- Förskräckligt, suckade biskopen.

- Och, avbröt Pitkänen, tror ni att den sjuka inte hörde vartenda ord! Vi måste utgå från att också den som själv inte mera förmår yttra sig ändå är helt medveten om det som sägs och pågår omkring henne. Det säger min erfarenhet.

- Riktigt, sade läkaren. Det har ni rätt i.

Heikki Pekkala var glad över att han hade råkat se programmet i tv, men han förargade sig över att den "ohängda kolumnistbiskopen", som han behagade uttrycka det, kanske inte riktigt förstod det väsentliga i debatten. Likafullt grep han genast efter telefonen när programmet var slut, men lyckades inte komma fram till sin "själavårdare". Hennes telefon tutade oupphörligt upptaget. Efter ganska många försök ringde han till Bror, som han inte haft någon kontakt med på en tid. Bror svarade genast.

- Det går inte att komma fram till vår präst, klagade Heikki.

- Nej, svarade Bror. Förresten är hon inte längre präst. Hon har avgått. Hon fick inte det stöd hon borde

ha kunnat räkna med från sin arbetsgivare.

- Tänker du på den där biskopen?

- Han har ingenting med saken att göra. Det är församlingarna som är hennes arbetsgivare.

- Bra, sade Heikki. Men nog är det trist att kyrkan representeras av en biskop som slickar pressen så snart han kommer åt.

- Det gör ingenting, sade Bror. Förarga dig inte. Kristendomen tar inte skada om det är det du är rädd för. Låt cheferna prata på chefers vis.

- Vad menar du?

- Om du, Heikki, skulle vilja förstå en stad och verkligen uppleva dess själ, inte skulle du då gå och prata med stadsdirektören? Nej, sådana herrar är till enbart för seriös representation. Inte för en upplevelse av verkligheten.

- Och vad betyder det? undrade Heikki med stigande irritation.

- Att den där tanten som talade direkt ur livet var mera värd att lyssna på. Hennes tal om Gud vilade i uppmärksamheten mellan henne och den döende.

Utan den minsta förvarning började Bror skratta. Heikki blev förvirrad av hans plötsliga munterhet.

- Du har väl inte druckit? sade han osäkert.

- Jag smakar inte en droppe när jag har ett arbete på gång. Jag har sett för många droppar i litterära sammanhang. Att dricka är ett bra sätt att släcka livets ljus. Vi behöver allt tillgängligt ljus.

- Tack skall du ha, sade Heikki. Jag gör ett nytt försök att ringa till den riktiga prästen. Jag behöver ju

inte veta att hon har hoppat av.

Det var inte så att Magdalenas telefon skulle ha ringt i ett efter tv-programmet. Det var en enda person, som pratade med henne i evighet och hindrade alla andra från att komma fram. Det var en för henne helt obekant läkare - möjligen var han på äldre sidan trots sin klara och skärpta röst - som ville kommentera hennes agerande mot överläkaren. Han utgick från att pressens och tv:s bild av det skedda var bristfällig, men han ville ändå i princip stöda henne. Inte för vad hon sagt utan för vad hon i princip eftersträvat. Hon kanske hade tänkt att det borde vara så att patient och läkare alltid upplevde att de stod på samma sida och tillsammans brottades med den gemensamma fiende som sjukdomen var. Läkaren, menade han, kunde inte bara stiga åt sidan och säga att loppet var kört.

- Just det, sade Magdalena.

- För min del, fortsatte han, skulle jag inte blanda in Gud i det här. Det räcker med vanlig mänsklighet, humanism, skulle jag säga.

- Det tror jag också, svarade hon. Men för mig är det så att Jesus står för den sanna mänskligheten och det gör han också för de flesta sjuka, som jag har fått vara nära.

- Jag delar tyvärr inte er tro, sade den obekante, men jag respekterar den och är glad om den kan stärka det mänskliga i er relation till patienterna. Jag tycker inte att det stör med sjukhuspräster på klinikerna, men det får inte uppstå livsåskådningsmässiga spänningar

mellan dem och vårdpersonalen. Det kan nog hända att ert uppträdande får mindre önskvärda konsekvenser.

- Det förstår jag, svarade Magdalena. Därför har jag idag sagt upp mig med ögonblicklig verkan och dessutom slutat att vara präst.

- Det var synd, sade den obekante. Varför kan inte en präst stå för någonting obekvämt? Men jag tror att vi förstår varandra. Den som är sjuk och den som försöker hjälpa står på samma sida, inte sant?

Efter samtalet med den vänlige, okände läkaren lade hon dröjande ifrån sig telefonluren och såg sig omkring i biblioteket, som nu förvandlats till hennes arbetsrum. Hon gick fram till sin lilla volymsamling i den väldiga bokhyllan och lät ett finger glida fram över bokryggarna, som hon för länge sen studerat. Här fanns Bettelheim, Benedetti, Freud, Franck, Hyrck, Jung, Joensuu, Kilpeläinen och Laing. Och Menningers tjocka *Man against himself*. Hon fick inte den minsta lilla impuls att vända tillbaka till det förflutna.

Hyllan med teologisk litteratur - där fanns en Barth, ett åskväder också han, och en mängd mildare själar - hade hon inte rört på evigheter.

Det kan inte vara så att till böcker förklädda personer skall vara en människas enda sällskap, resonerade hon. Nu var arbetskamraterna borta och det skulle bli spännande att se om någon av kollegerna på de andra sjukhusen skulle ge några livstecken ifrån sig.

Dörrklockan ringde. Hårt och bestämt. Hon skyndade ut i hallen. Genom det gröna räfflade glaset såg hon konturerna av en reslig mansfigur. Det var hennes

son Arne, som vänligt leende steg in och utan ett ord kramade henne. Han hade med sig sitt hemliga favoritvin, ett sydafrikanskt med det underbara namnet Alles Verloren.

- Här har du, mamma. Nu, när du har förlorat allt, kan du börja om från scratch!

- Tack skall du ha, men jag tänker inte börja om igen. Den där lilla fåniga kragen avstår jag gärna från och det är inte heller världens högsta lycka att röra sig på den lägsta nivån i en sjukhushierarki där läkarna väntar sig att man skall niga för dem. Du behöver inte öppna flaskan nu.

- Jag ville bara kolla att du inte deppar, retirerade han.

- Du känner nog inte din mamma. Den där flaskan kan du öppna med nån som är verkligt nere, nån som tycker att han eller hon har förlorat allt.

Hon tog flaskan och tågade till ett skåp i köket som hon inrett till vinförråd. På översta raden fans ett tomt fack. Men hon ångrade sig omedelbart och stängde skåpdörren.

- Den här flaskan skall stå framme, slog hon fast. Du är underbar, men det går faktiskt ingen nöd på mig. Nu är jag fri att ta emot patienter på tider som passar dem och mig, och det finns ingen som jag behöver redovisa för vad jag gör och vad jag anser vara bättre att låta bli.

Telefonen ringde igen. Arne såg frågande på henne och då hon nickade lyfte han luren.

- Arne, i mammas telefon!

Han lyssnade artigt på den främmande mansrösten och svarade att "hon kommer om fem minuter och blir säkert glad över ert samtal".

- Du har väl inte en älskare, mamma? sade han när han lagt på luren. Han sa hej så mjukt och ömt.

- Tyvärr har jag ingen älskare och tyvärr vill jag inte heller ha nån...

Det är alltid svårt för tidningar, radio och tv att fatta att det finns folk, som är helt ointresserade av att ställa upp när en journalist behagar ringa för att be om en intervju. Erfarna terapeuter och själavårdare säger varken bu eller bä i telefon. Annat är det ofta med präster. De är inte bara själavårdare utan dessutom estradörer.

- Tyvärr, sade Magdalena, kan jag inte besvara er fråga.

Hon bemästrade till fulländning konsten att avbryta en journalist vänligt men bestämt, som om det handlat om en klapp på kinden.

Hon betraktade träden i parken på andra sidan gatan. Snön låg fortfarande kvar och tyngde ner grenarna mot drivorna som på det vackraste julkort. Solens strålar bländade henne och stammarna tedde sig alltid kol-svarta i motljuset. Långt nere på gatan gled spårvagnarna ljudlöst förbi. I all denna härliga gnistrande oskuld fick Pressen anstränga sig litet extra för att finna det träck som den visste att den behövde.

Ledande sjukhusprästen försökte upprepade gånger få till stånd ett möte med Magdalena, men varje tid

som han föreslog var upptagen i hennes kalender.

- Har du så många klienter, konfidenter? undrade han.

Hon tyckte inte om orden och höll därför fast vid det hon redan sagt, nämligen att hon var upptagen. När han till slut förklarade att det var Helsingforsbiskopen, som ville träffa henne, erbjöd hon en tid klockan åtta två veckor fram i kalendern. Det dög inte.

Av en händelse stötte hon ihop med Bror utanför Akademiska bokhandeln.

- Du ser förtjusande ut, utbrast han i rena häpenheten. Du är en mycket vacker kvinna!

- Märker du det först nu? sade hon leende.

- Det var inte tillåtet tidigare att säga så när du hade den vita prästkragestumpen kring halsen.

- Låt vara, sade hon. Jag är fortfarande samma människa.

- Jag ser det, men hur får du tiden att gå?

- Det har jag inga problem med. Men hur går det med ditt skrivande och dina kvinnors förlorade heder?

- Katharina Blums menar du? Henne har Böll tagit hand om, men nu gäller det hans ära. Nu borde han få komma till sin rätt när Grass inte längre skymmer hela himlen.

- Tycker du att det är viktigt?

- Visst är det viktigt.

De gick tillsammans över gatan in på kafé Kafka i Svenska Teaterns foajé. Hon ville bara ha en cappuccino, han nöjde sig med en espresso. Innan han ens

hunnit ställa ner kopparna på bordet knöt han an till deras nyss avbrutna samtal.

- Tänk bara på det där äckliga fiskafänget...

- Vilket fiskafänge?

- Berättelsen om hur en fiskare högg upp ett hål i isen och sänkte ner liket av en död kvinna i vaken. När han på morgonen drog upp liket var det fullt med ålar. Sedan sänkte han ner det en gång till...

- Sluta! sade hon.

- Den berättelsen, men ännu hemskare, skrev Bergengruen redan 1939 i sin bok *Der Tod von Reval*. Samma story, mutatis mutandis, kör Grass med i sin stora, mycket beundrade bok *Blecktrumman*.

- Vem var Bergengruen?

- En här okänd balttysk författare.

- Är den essä du håller på med mycket viktig för dig? sade hon och såg uppmärksamt på honom.

- Egentligen inte, sade han, men när det blir för unket får man lust att öppna ett fönster. Det har du ju själv gjort.

- Hur så?

- Allt det där bråket om vad man inte får säga vid en dödsbädd.

- Jag har inte gått ut med det i offentligheten.

Bror teg och kunde inte slita blicken från hennes mjuka, harmoniska ansikte. Hennes ögon glittrade, de var roade av någonting. Hon lade sin ena hand över hans, rörde vid den och kände värmen från den.

- När jag för några dar sedan vidrörde en karl blev han så rädd att han sprang sin väg, sade hon. Det var

därborta, utanför Stockmanns.

- Kände du honom?

- Javisst. Det var en studiekamrat. En präst.

- Jag förstår honom, sade Bror och smålog.

- Hur så?

- Du är så ljuvlig...

- Det är jag inte alls, jag är gruvlig, men dig kan man röra vid för du har säkert varit med om det mesta.

- Jo tack. Men jag har inte låst mig.

- Så skall det låta. Jag skulle gärna vara vän med dig. Du är trygg på något sätt.

- Det är jag verkligen inte, men jag har funnit mig tillrätta i det här skedet av livet.

- Vilket skede?

- Slutskedet förmodligen.

Hon kramade hårt hans hand.

- Du går väl inte och dör knall och fall mitt i en essä?

Han skrockade och drog försiktigt tillbaka sin hand.

- Du leker ju inte med mig, så vad gör du?

- Jag behöver en människa som jag inte vårdar, sade hon, en vän helt enkelt. Du skulle kunna duga.

- Hur så?

- Därför att jag ingenting vet om dig och för att du på inget sätt behöver mig. Men du kan till exempel komma och flytta möbler hos mig när andan faller på.

Hon log mot honom och han kände sig alltmer försvarslös.

Redan dagen därpå ringde han och sade några ord om

hur trevligt det hade varit att träffas och föreslog att han skulle få bjuda henne på en bit mat på någon restaurang i centrum på kvällen.

- Varför på restaurang? sade hon. Kan vi inte äta här hos mig? Du är välkommen strax efter åtta. Jag är inte ledig före det.

Ingen dag i hans liv hade varit så lång som denna. Han städade sitt hem som om han hade bjudit henne till sig. Han tog de nytvättade skjortorna från badrummet för att stryka dem. Vit? Nej. Italienskt randig eller en mörkbrun Brandini - men utan slips? Han hängde upp dem bredvid varandra i köket för att bättre kunna välja rätt. Förväntades han ta av sig skorna i hennes tambur? Så barbarisk kunde hon väl aldrig vara? Hans skor var alltid klanderfritt putsade.

Han tillredde en lätt lunch åt sig. Ett par bitar ungnstekt grisfilé och litet rödkålssallad. Det var allt. Han försökte läsa tidningen vid sidan om, men den var alltför stor och tjock i förhållande till vad den hade att erbjuda. Enligt en notis på sidan fem vägrade Helsingforsbiskopen att uttala sig om sjukhussjälavården. Enligt en annan liten notis hade det visat sig att en känd läkare aldrig hade avlagt medicinekandidatexamen.

Ett svagt minne av att det inte var comme-il-faut att läsa tidningen medan man åt fick honom att resa sig från bordet och föra den skrymmande pappershögen till sin plats intill soffhinken i skåpet under diskbänken.

Trots den vita snön och de rena drivorna var vädret grått, nästan som om ett regn väntat på att temperaturen skulle stiga ett par grader så att det skulle få en

chans. Ingenting lockade honom ut och vid skrivbordet åstadkom han inte en enda sida text för sin stora essä.

När det blev kväll tog han spårvagnen in till centrum och steg av på hållplatsen vid Nationalmuseum för att ta sig till hennes hem längs de små lugna gatorna. Han såg upp mot hennes fönster och märkte att ljuset inte var tänt i mottagningsrummet. I biblioteket var det också mörkt. Hade han misstagit sig?

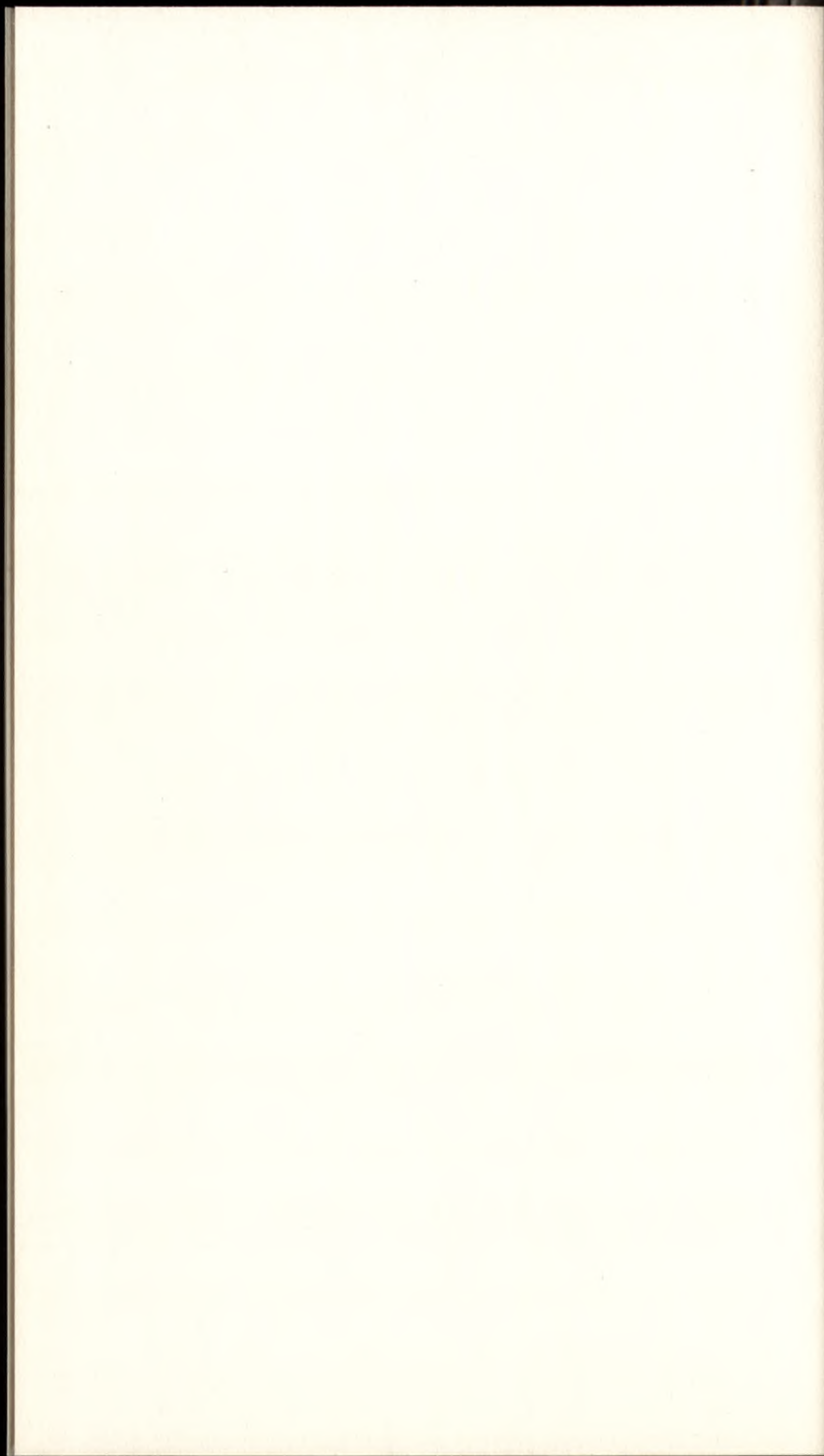
Han steg in i trappan och tog de få stegen upp till hennes dörr. Det lyste i hallen. De antika rutorna i dörrfönstret glimmade i grönt. Dörren öppnades innan han hunnit ringa på.

- Jag såg när du kom över gatan, sade Magdalena.

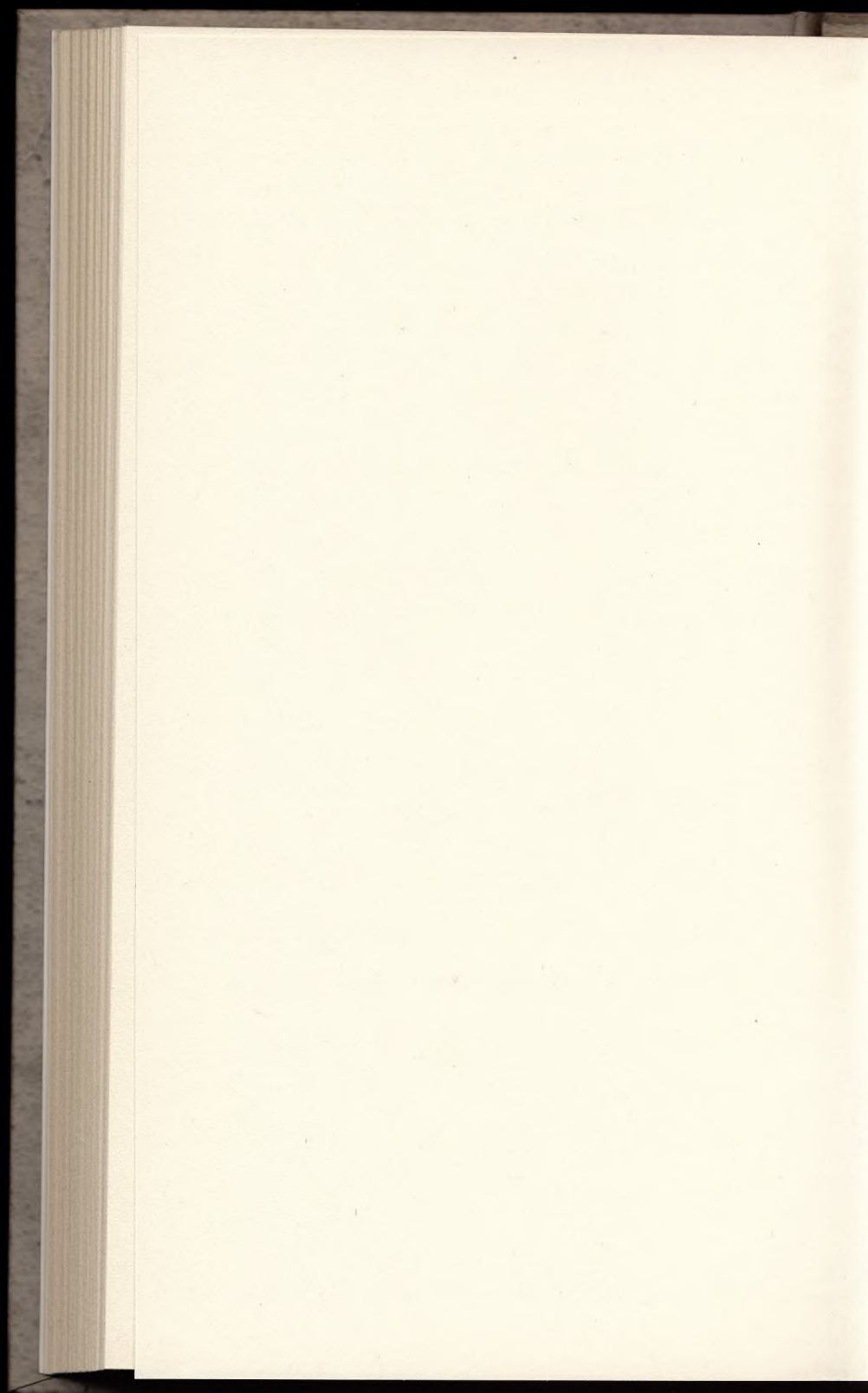

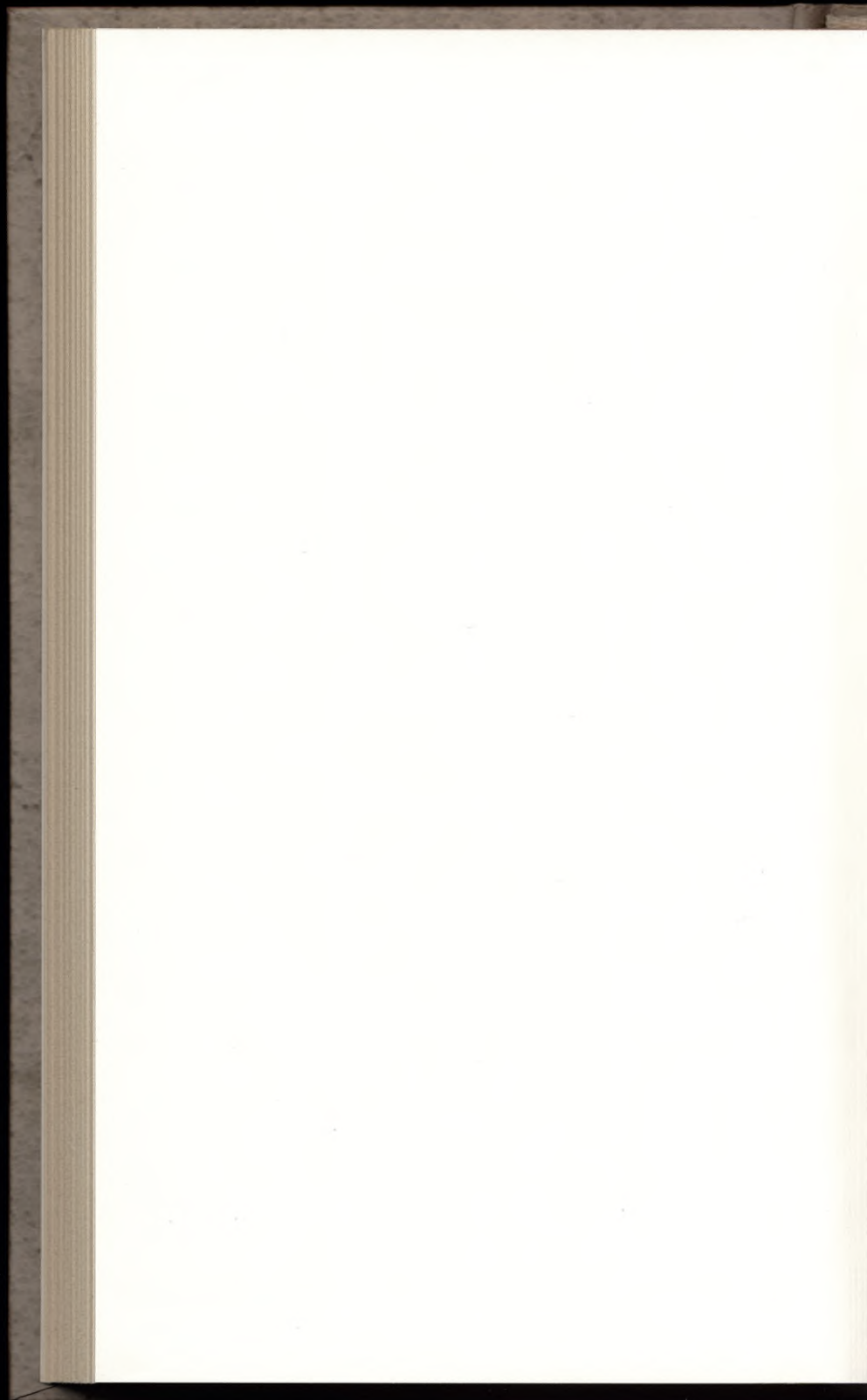

Paul von Martens tar i sin novellsamling upp människans ständiga kamp i etiska och religiösa frågor. Han balanserar skickligt mellan fakta och fiktion och lyfter fram olika betydelser av ordet omsorg.

Författaren är känd för sin kontroversiella hållning i dagens evangelisk-lutherska kyrka. Är det hans alter ego som i Fader Vilhelms gestalt gör en tväromvändning i synen på kvinnopräster?

Pärm: Nina Heinonen

 SAHLGREN'S